

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

FRANCISCI|| XAVERII EPISTOLA-||RVM LIBRI|| QVATVOR||

Francisco <de Javier>

Mogvntiæ, 1600

VD16 J 197

Epist. lib. quarti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43721

FRANCISCI
XAVERII EPISTO-
LARVM LIBER
QVARTVS.

Societati in Europam. Epist. I.
Gratia & caritas Christi D.N. sit no-
biscum semper. Amen.

AD XIII. Kalendas Septembris anni
M. D. XLIX. in Iaponiam omnes
DEO fauente, salui incolumesque
peruenimus. Cangoximam appu-
limus patriam comitum nostrorum. Perbe-
nigne sumus excepti cum ab omnibus oppi-
danis, tum vero à Pauli Iaponis Neophyti
propinquis; qui omnes veritatis luce diuini-
tus oblata, Paulo autore facti sunt Christia-
ni. Cangoximæ cum essemus, oppidanos di-
uinæ legis cognitio (vt res erat illorum auri-
bus noua) mirifice delectabat. Iaponia regio
amplissima est, totaque insulis continetur.
vna omnino lingua vtitur, eaq; non admo-
dum difficili ad discendum. Reperta hæc re-
gio est à Lusitanis annis ab hinc octo, aut
nouem. Sunt Iapones honoris, ac dignitatis
perstudiosi, seque armorum gloria, bellica-
que virtute omnibus nationibus præstare
arbi-

arbitrantur; Quare gentes ceteras præ se cō-
 temnunt: arma in honore, ac pretio habent,
 nullaq; re magis, quàm armis, auro, argēto-
 ne insignibus glorianur. Gladios, & pugio-
 nes perpetuo gestant, tum domi tum foris.
 Vbi cubitum discedunt, è cervicali suspen-
 dunt. Armis tantum tribuunt, quantū nul-
 la alia natio, ex ijs, quas ego vidi. Sagittarij
 sunt peritissimi. pedestribus fere prælijs con-
 tendunt, quanquam equis regio non caret.
 Inter se perofficiosi sunt; cum aduenis, quos
 cōtemnunt, non item. Rem familiarem in
 armis, cultu corporis, & feruorum comitatu
 consumunt, nihil omnino de coaceruanda
 pecunia laborantes. Bellicosi plane sunt, &
 continenter bella inter se gerunt. vt quisq;
 plurimum viribus pollet, ita latissime domi-
 natur. Regem vnum habēt, tametsi annis ab
 hinc centum quinquaginta, ei Dynastæ pa-
 rere desierunt, quæ perpetuorum est causa
 bellorum.

Magnus est his locis numerus, tum viro-
 rum, tum sceminarum religiosam viuendi
 rationem profitentium, Bonzios, & Bonzias
 appellant. Bonziorum duo sunt genera, alij
 cineraceo vtūtur vestitu, alij nigro. Hos in-
 ter magnæ intercedunt similitates cineracei
 atratis infensi sunt vulgo, eosque inscitæ ar-
 guunt, atque improbitatis. Bonziarum toti-
 dem sunt genera, partim cinerea, partim atra
 veste

veste insignes. Bonzijs parent, sui vtræque generis & coloris. Bonziorum ac Bonziarum innumerabilis est in Iaponia multitudo, ac plane incredibilis, nisi ei, qui ipse perspexerit. Cognoui ex bonis autoribus, Regulam esse in his locis, in cuiusditione cœnobìa sint Bonziorum ac Bonziarum facile octingenta capitum minimum tricenorum: innumerabilia autem esse, vbi quaterni, seni, octoniq; versentur. quod quidem ego, quâ tum videre potui, facile adducor, vt credam. Sectarum, quæ hîc florent, ratio à Sinis ascita est, quæ gens est in cōtinenti è regione Iaponiæ. Hinc memoriam habent Iapones literis consignatam autorum cuiusq; sectæ, qui bina, aut etiam terna annorum millia in solitudine voluntariis se pœnis afflixisse dicuntur. Horû principes numerantur Xaca & Amida. Discipline vel virorum, vel mulierum sunt omnino nouem, legibus inter se institutisque dissidentes, liberum est cuique ad eam, quam maxime præbet, animum applicare. Quare vsu venit, vt sub iisdem tectis aliam sectam vir, aliam vxor, aliam liberi sequantur. Neque ea res vllas fere turbas excitat, cum liceat cuique, vt quisque velit, viuere. Veruntamen sæpe inter eos controuersia, & contentiones existunt, cum suam quisque disciplinam reliquis anteferre conatur, atq; etiã interdum venit ad manus. De mundi, atq;

anima-

*Fabula de
Dis Iapō-
num.*

animarum procreatione, in hisce disciplinis omnibus mirum silentium. Omnes piorum atque improborum sedes nominant, nulla tamen earum aut cuiusmodi sit beatorum sedes, aut cuius imperio improborum animi ad inferos detrudantur, ostendit. Suos tantum autores prædicant, qui ut saluti cōsulerent hominum innumerabilium, nullis sua peccata pœnis expiantium, acerbissimos sua sponte cruciatus subierint, maximeque diuturnos. Proinde confirmant, eos omnes, qui nullas suorum delictorum pœnas luerint, si sectarum suarum Principes, conditoresque implorarint, ab omnibus incommodis liberatum iri, ita tamen, si magna eius fiducia implorauerint, omnemq; in eis spem reposuerint suam. Ac persuasum habent fore, ut vel ex ipsis inferis eorundem deprecatione eripiantur. Sed hæc quas dixi, disciplina innumerabiles fabulas, & mira quædam de suis institutoribus perhibebant, quæ longum esset exponere. Ex hisce sectis nonnullæ trecena, aliæ quingena præcepta continent: omnes tamen consentiunt, quinque præcepta esse præcipua, ac plane necessaria. Primum, non occidendum, nec occisum quicquam comedendum. Alterum non furandum. Tertium, non mœchadum. Quartum, non mentiendum. Postremum abstinendum vino. Atque hæc quidem leges communes

*Quinq; præcipua Lapo-
rum leges.*

munes sunt disciplinarū omnium. Sed Bonziji, & Bonziæ de suarum legum ratione verba faciētes ad populum, ei persuaserunt, fieri non posse, vt profani homines vrbani negotiis implicati quinque illa præcepta seruent. Proinde præstare se velle, quicquid propter earum legum negligentiam mali, atque incommodi illis accidere possit, sub ea conditione, vt populus domicilia, cœnobîa, redditus annuos, pecuniasque ad vsus ipsorum necessarios curet, et scilicet honorem eis & cultum tribuat. Hęc si populus faciat, ipsos quicquid legum sit, pro populo seruatuos. Quocirca viri primarij atque opulenti, vt maiori peccandi licentia fruerentur, Bonziis postulata omnia concesserunt. Ita Bonziji apud Iapones magnam habent venerationē; vulgoq; persuasum est omnibus, eorum deprecatione animos euocari ab inferis: quoniam hoc Bonziji susceperunt, vt pro populo de legibus illis satisfaciant.

Concionantur Bonziji certis diebus. Cōcionum omnium caput est. Neminem è populo damnatum iri ad inferos, quāuis multa & deliquerit, & delinquat. Sux quippe sectæ autorem eos, si forte ad inferos relegati sunt, è mediis suppliciis vindicaturū, præsertim vero si Bonziji, qui pro his satisfecerunt, deprecatores accesserint. Et vero Bonziji ipsi vulgo de sua sanctitate, quod quinq;

P illis

*Misera fe-
minarum
conditio a-
pud Iapo-
nes.*

illis legibus pareant, ad populum sane mā-
gnifice prædicant. Idem autē negant paupe-
ribus, quippe qui benigne Bonzijs faciendi
careant facultate, vllam relinqui spem ex in-
feris emergendi. In eadē causa fœminas esse
diditāt, si quinq; illa præcipua præcepta ne-
glexerint. Singulas enim mulieres propter
menstruorum fœditatem, pluribus peccatis
esse coopertas, quā viros vniuersos. Proinde
tam tetrum animal haud facile saluum esse
posse. Hinc eò delabuntur, vt dicant mulie-
ribus quoq;, si longe plura, quā viri, in Bon-
zios contulerint, spem erumpēdi ex infero-
rum carcere ostendi. Illud etiam pro cōcio-
ne pronuntiant, eos, qui pecuniam Bonzijs
dederint in vita, post mortem decies tantū,
quantum dederint, eodemque nummorum
genere accepturos, ad vsus videlicet illius
vitæ necessarios. Nec desunt multi, tum viri
tum fœminæ, qui magnam Bonzijs vim nū-
morum ita credant, vt eam deinde decuplo
cum fœnore in immortalī illa vita exigant:
quib⁹ Bonzī sedulo scilicet cauēt chirogra-
pho suo. Nec dubitat imperita multitudo de
multiplici illo fœnore pecuniæ creditę. Bō-
ziorum chirographa diligenter afferuant,
eaq; moribundi secum sepeliri iubent: quip-
pe eorum aspectu Diabolum fugari arbitra-
tur. Multas præterea fallacias intēdūt Bōzīj,
de quib⁹ sine dolore cōmemorare nō queo.
Illud

Illud festiuum, quod nummos eleemosynæ nomine accipiunt ab omnibus, ipsi omnino dant nemini. Miras cōciliandę pecunię vias norunt, quas ego ne sim longior, prætermitto. Quantum istiusmodi hominib⁹ tribuat, quantum honorem habeat multitudo, sine gemitu, ac stomacho videre non possumus.

Sed ad res in Iaponia gestas redeo. Primū igitur, vt supra demōstrauī, Cangoximā Pauli patriā applicuimus, vbi ille assiduīs sermonibus propinquos suos Christo adiunxit, ac facile omnē adiunxisset ciuitatē, nisi Bonzīj obstitissent. Persuaserūt enim Regulo longe ac late, vt illis locis imperāti, si diuinam legē in regnum suum introduci sineret, profecto non mododitionē eius vniuersam, sed cultū etiā Deorū, maiorumq; disciplinam funditus esse interiturā. Proinde capite sanciret, ne quis in posterum fieret Christianus. Itaque nos, exacto iam anno, cum Regulus palam Euangelij cursum impediret, Cangoximanis Neophytis, ac Paulo eorū custode valere iussis, inde in oppidum Amanguciani regni migrauimus. Ibi cō pluribus ad Christi cultum perductis, Cosmum Turrianum eis magistrum reliqui. Ego cum Ioanne, Ferdinando Amanguciū vrbem regiam, eamq; permagnam (quippe tectorum decem millibus, eoq; amplius constat) ire perrexi. Ibi ad populum in triuiis, ad Dynastas ac principes

ciuitatis in ipforum ædibus Euangeliũ pronuntiauimus. à multis auide, à nõnullis grauate audiebamur. Nec intacti abibam⁹, sepe puerorũ ac multitudinis in viis effusam petulãtiam experti. Rex ipse, cum nos ad se ire iussisset, nostri aduentus causam sciscitatus, diuinam sibi legem exponi imperauit; nosq; de religione verba facientes per horam integram perdiligenter audiuit.

Verum cum fructus operis, ac laboris Amangucij minus constaret, Meacum (quæ vrbs est Iaponiæ Princeps, ac sedes imperij) demigrauimus. Mensibus igitur duobus in itinere positis, Meacum aliquando peruenimus, maximis laboribus periculisque perfuncti. Meacus olim, vt ferunt, familiarum millibus centum octoginta, hodie propter bellorum vastitates paulo amplius centum millibus constat. Ibi cum nec aditus ad Regem patuisset vnquam, & appareret Meacẽsium animos propter ingentes bellorũ tumultus, à sermonibus de religione penitus esse alienos; confestim Amangucium reuertimus. Ac Rege literis, & muneribus (quæ ex India & Malaca ab Episcopo & Præfectis attuleramus) delinito, haud ægre ab eo impetrauim⁹, vt edictis propositis declararet, placere sibi diuinam legem in suæ ditionis oppidis promulgari, eamque à suis popularibus, quibus probaretur, accipi. Is igitur cum

morem

morem nobis gessisset, simul cœnobium assignavit ad diuersandum. Hic nos quotidianis concionibus atque concertationibus cum Bonziis, veneficis, aliisque istiusmodi hominibus, plurimos, atque in his aliquot nobili loco natos ad Christi fidem adduximus. Ex horum numero idoneos homines nacti id egimus, vt Iaponum sectas opinionesq; cognosceremus, easq; conquisitis argumentis ac rationibus euerteremus. Quare Bonziji cū se proditos à suis & rationibus coram populo conuictos viderent, ardebant dolore, scilicet ac disrumpebantur; cum præsertim qui se ad Christianorum numerum aggregarēt, hanc vulgo afferrent susceptæ nouæ religionis causam, quod animaduertissent autam religionem à Bonziis magistris haudquaquã posse defendi. Nihil omnino Iaponicæ disciplinæ tradunt de mundi, solis, lunæ, stellarū, cœli, terrarum, maris, cæterarumque rerum molitione. Hæc enim omnia aliunde originem habuisse non putāt. Mirabantur autem vel maxime, cum audiebant animorum vnū esse communem effectorem, ac parentem, à quo sint procreati. Id adeo propterea obstupescabant omnes, quod rerum omnium cōditoris in eorum disciplinis nullam omnino mentionem fieri constaret. Quod si esset vnum rerum omnium principium, profecto Sinas à quibus ipsi religiones assumpserunt,

*Iapones mē
di molitionem igno-
rabant.*

*Acta Iapo-
rum inter-
rogationes.*

non fuisse ignoraturos. Sinis quippe primas sapientiæ ac prudentiæ Iapones deferunt omnibus in rebus, siue quæ ad religionem pertinent, siue quæ ad administrationem Reipublicæ. Itaque multa de hoc principio percontabantur, vtrum bonum esset, an malum: vnũ ne idemq; principium bonorum & malorũ. Respondebamus, vnũ esse principium, idq; summe bonum, sine vllius mali admistione. Hoc illis nõ probabatur, quòd Diabolos natura malos, & humani generis hostes ducebant. Proinde DEVM, si bonus esset, nequaquam commissurum fuisse, vt res tam malas procrearet. Ad hæc nos referebamus, Diabolos quidem procreatos à DEO bonos, sed suo vitio factos esse malos, atq; ob eam causam sempiternis pœnis suppliciiisq; mactari: tum illi obiicere, profecto DEVM tam crudelem in animaduertendo nequaquã esse clementem. Deinde si DEVS hominum genus condiderit, vti nos doceremus, cur homines ad DEVM colendum natos à Diabolis exagitari, tentarique sineret? Iam si DEVS bonus sit, haudquaquam homines tam imbecillos & ad peccandũ procliuēs ab eo condidit oportuisse; sed mali omnis expertes. Deniq; DEVM bonum esse non posse, qui teterrimum illũ inferorum carcerem ædificarit, nullaq; vnquam misericordia capiatur eorũ, qui apud inferos atrocissimis suppliciis in omnẽ æternitatem

non

nitatem

nitatem cruciētur. Postremo si bonus esset, leges tam difficiles nequaquā fuisse hominibus daturū. At suis disciplinis tradi eos, qui disciplinarum auctores implorarint, vel ex mediis inferorum cruciamētis ereptum iri. Illud nullo modo concoquere poterāt, homines ad inferos detrudi sine vlla omnino spe aliquando exeundi. Itaq; suas disciplinas aiebant pietate, atq; clementia magis nixas esse, quā nostrā. Hasce nos quæstiones demum ita DEO fauēte persoluimus; nullus vt in eorum mentibus scrupulus resideret. Omnino Iapones ducē sequuntur rationē, vt qui maxime vulgoq; omnes vsq; eō curiosi, *Iapones a-astrologia sc̄nari.* ac molesti sunt in percontādo, vt finem nullum faciant vel argumentandi, vel nostra respōsa cum aliis cōmunicandi. Mundum rotundum esse nesciebant, nihil de solis astrorumq; cursu cognorant. Proinde hæc aliaq; eiusmodi veluti cometarū, fulminū, imbriū causas cū interrogati aperiremus, auidissime audiebant, mirifice delectabantur, nosque tanquam viros doctos suspiciebant. quæ doctrine opinio aditū nobis patefecit ad religionem in eorū animis ferendam. E nouem sectis, quæ in Iaponia vigent, vna duntaxat mortales animos facit, quæ à cæterarū disciplinarum studiosis habetur deterrima. Eius sectæ homines nequissimi flagitiosissimi que sunt, neq; vllam inferorum mentionē ferre

P 4 possunt

possunt Amangucij mensium duorū spatio post multas interrogationes, ad quingentos homines sacra aqua lustrauimus, & ad hos quotidie DEO benefauente, aliquot aggregantur. Neophyti Bonzorum, Iaponicarūq; sectarum nobis insidias ac fraudes summo studio enuntiant: egregiamque erga nos beneuolentiam, atque obseruantiam præ se ferunt, tanta sedulitate, vt eos confidamus esse veros germanosque Christianos.

*Scrupulus
Iaponum
molestissimus.*

Amangucianos, ante susceptum baptismum, odiosus quidam ac permolestus scrupulus pungebat ac stimulabat. Nō videri benignum, & clementem DEVM, qui Iaponibus ante nostrum aduentum nūquam se indicasset, præsertim vero si quicumque DEVM non coluissent, vti nos prædicabamus, æternis erant suppliciis apud inferos cruciandi. Itaq; maiorum suorum omnium salutē desertā ac proditam dicebant ab eo, qui cōmississet, vt miseri illi salutaris veritatis cognitione fraudati, ad interitum ruerent sempiternum. Hæc illos odiosissima cogitatio vel maxime à veri DEI cultu reuocabat. Verum DEI beneficio error eis omnis, & scrupulus exemptus est. Primum enim demonstraui-
mus, diuinam legem omnium esse antiquissimam. Siquidem ante ascitas ab Sinis leges, Iapones natura magistra sciebant, nefas esse hominem occidere, furari, peierare, itemque

itemque alia, quæ decem illis diuinis legibus continentur. argumento esse, quòd si quod eiusmodi scelus admisissent, conscientia stimulis torquerentur. Iam rationem ipsam docere, fugiendum malum, sequendum bonum. Idque natura insitum esse in animis hominum, sic prorsus, vt diuinæ legis notitiam omnes à natura natureque autore Deo habeant; priusquam accedat disciplina. Id adeo si dubium videretur, experiri in aliquo licere, qui disciplinae omnis expertus in monte aliquo, ac solitudine sit educatus sine vlla patriarum legum cognitione. Nimirum huiusmodi hominem omnis humanæ disciplinae rudem atque ignarum, si interrogaretur, vtrum hominem occidere, furari, ac cætera eiusmodi, quæ diuina lex vetat, peccata essent necne; num ab istiusmodi rebus temperare rectum esset; profecto inquam hominem illum humanæ disciplinae funditus ignarum ita ad hæc responsurum, vt facile appareret, minime esse diuinæ legis expertum. Vnde igitur illum eam notionem hausisse existimandum, nisi ab ipso conditore naturæ Deo? Quod si in barbaris hominibus id cernatur, quid in humanis nationibus, ac politis futurum? Quæ cum ita sint, necessario effici, ante leges omnes ab hominibus latas, diuinam legem in animis hominum innatam extitisse. Hæc eis ratio ita pro-

bata est, vt plane acquiescerent, atque hisce laqueis expediti, suaue Domini iugum facile subirent.

At Bonziji sunt nobis offensiores, quod eorum mendacia redarguimus. Hi, vti diximus, suadebant populo, quinque illa precepta vulgo seruari non posse, quare ipsos pro populo seruatuos, ea lege, vt cultus eis vitæque tribueretur. Spondere se si quis eorum ad inferos descendisset, eum sua ope, atque opera euasurum. Nos cōtra populo demonstrabamus, *in inferno nullam esse redemptionem*, neque quemquam per Bonzios, aut Bonzias posse liberari. Itaq; rationibus conuicti se à Bonziis deceptos esse querebantur. Quinetiā ab ipsis Bonziis demum, Deo adiuuante, confessio expressa est veritatis. Nimirum non posse se à quoquam inferorum supplicia deprecari; sed nisi se id posse predicarent; sibi enimvero fame esse moriendum. Itaque haud ita multo post Bonziji, deficientibus paulatim studiosorum suorum subsidiis, magnas rerum domesticarum difficultates, vitæque dedecora subierunt. De inferis tam graues inter nos & Bonzios contentiones extitere; vix vt vnquam nobiscū in gratiam redituri videantur. Illorum iam disciplinam multi deserunt, atq; ad vitam reuertitur vrbana. Hi Bonziorū in cœnobiis versantium fraudes, atq; insidias enuntiant nobis.

nobis. Quocirca Amangucij quidem Bonziorū Bonziarumq; authoritas valde in dies obteritur, Affirmāt mihi Christiani ex centū Bonziorū Bonziarumq; cœnobiis, quæ erāt Amangucij, complura ciuium elemosynis destituta, breui esse interitura.

Antiquitus quidē Bonziz, ac Bonziæ, qui vnā aliquam è quinq; illis legibus neglexissent, à Regulis, ac Dominis oppidorum, vbi versarētur, morte scilcet multabantur. Siue quis eorū flagitiū, furtū, mendacium admisisse, siue hominē aliudue animal occidisse, aut comedisse, siue bibisse vinū conuinceret, Nunc vero relaxata plane est disciplina, atq; corrupta. Nam pleriq; potāt vinū, carne vescūtur clanculū, mēdaciis student, mœchanē palam; vulgo pueros habēt apud se, quorum ætatis flore abutūtur. Idq; ipsi profitētur, ac peccatū nullū esse prædicāt. Quare populus Bōziis authoribus, à tam nefario flagitio nō abstinet. Sic enim vulgo dictitant, si Bonziis id liceat, quid ni hominibus liceat profanis? Huc accedit, quod alunt in cœnobiis suis Bonziz scēminas complures, quas colonorū suorum vxores esse dicunt. Ea res in offensionem iucurrit multitudinis, tantam Bonziorum cum mulieribus consuetudinem suspectā habentis. Bonzię quoq; omnibus horis à Bonziis adeūtur, officij causa, eosq; vicissim adeūt. At populus id malā in partē interpretre-

terpretatur. Ferūt herbam esse, quam Bonziæ esitent, ne grauidæ fiant. Equidem tot, ac tantis Bonzios flagitiis coopertos esse nō miror. Genus enim est hominum Diabolum in Dei loco habentium, qui innumerabilia, ac nefaria flagitia admittāt, necesse est.

Vtuntur Iapones omnes ad preces serie quadam orbiculorum bene longa, atq; inter orandum gradatim ad singulos orbiculos suæ sectæ implorant autorem. Hanc autem, quam dixi, precum seriem percurrunt alij crebrius, alij rarius. Principes sectarum autores (vt ostendimus) Xaca, & Amida numerantur. Bonzij, ac Bonziæ cineracij coloris, & maxima populi pars Amidam; reliqui tametsi Amidam non aspernantur, tamen Xacam præcipue colunt. Sciscitatus sum diligenter, an hi, quos dixi, Xaca, & Amida homines fuerint aliqui sapientes: atq; obsecraui Christianos, vt eorum vitas mihi perscriberent. Denique comperi ex eorum libris, illos haudquaquam homines fuisse. Quippe millesimum, aut etiam bis millesimum annum expleuisse dicuntur. Xaca autem octies millies natus perhibetur: aliaque eiusmodi permulta de illis memoriæ prodita sunt, quæ fieri nullo modo possunt. Itaq; sic statuo, eos non homines, sed mera Diaboli fuisse portenta.

Oro, quæsoq; eos omnes, qui hæcce meas
litte-

litteras lecturi sunt, pro ipsorum studio diuini cultus amplificandi, vt victoriam nobis aduersus duos hosce Diabolos Xacam, & Amidam, & reliquos horum similes à Christo Domino precentur; cum præsertim iam nõ sine Dei numine, eorundem autoritas Amangucij consenescat. Dynasta huius regni primarius, vna cum vxore fœmina lectissima, nos complexus est sic, vt amborum studia nobis ad diuinæ religionis propagationem nunquam defuerint. Verum neuter, vt religionem quamuis exploratam susceperet, adduci potuit. Idque idcirco, quod multa Bonziorum cœnobia suo sumptu ædificarent, vectigalibusque instruxerant, quo Amidam, quem superstitiose colunt, orarent assidue, vt eos ab huius vitæ calamitatibus, atq; incommodis prohiberet: atque ad eam, qua ipse perfruitur, felicitatem aliquando traduceret. Hi causas, cur Christiani nõ fierent, plurimas afferebāt, illam potissimum, quod dicerent, egregios se Xacæ, & Amidæ semper cultores extitisse, eorumq; causa, & plurima largitos esse Bonziis, & sedes ac domicilia excitasse: si iam ad Christum sese transferrent, gratiam tot annorum officii collectam, omnemque superioris vitæ fructum vtique perdituros. Pro certo habent se quicquid pecuniæ Xacæ, & Amidæ nomine, Bonziis dederint, post mortem cum maximo fœ-

mo fœnore recepturos : ac præterea cultus, pietatisque suæ fructum amplissimum, quæ scilicet ne amitterent, ad Christum transire noluerunt.

Persuasum habent Iapones in illa beatorū sede epulas, cultumq; vitæ suppetere cum elegantia & copia : atque vt quisq; apud Xacam, & Amidam maxima in gratia fuerit, ita apud omnes in maxima gloria futurū. Hæc omnia commentitia sunt mysteria Bonziorum, qui nobis concionantibus obtrectandi studio, in suis fanis concionabantur. & magna auditorū frequentia, nobis pariter Deoque nostro turpissime maledicebant. Christianorum Deum esse ignotum quiddam, & inauditum : fierique non posse, quin maximus, ac teterrimus Dæmon esset : eius nos Dæmonis esse discipulos Proinde cauerent, ne Christi sacra susciperent : simul atq; enim ille pro Deo coli cœptus esset, Iaponiam interiturā. Dei quoque nomen cauillantes interpretabantur, Deum nihil aliud esse, nisi Daium, quod verbum ipsorum lingua mendacium significat. Itaque apud se essent, sibi que à nobis cauerent diligenter. Hæc atque alia multa impia maledicta conferebant in Deum, quæ tamen ille pro sua clementia, ac benignitate infinita, in honorem suum, salutemq; hominum vertit. Etenim illorū in nos maledictis, & nostra apud
populum

populum autoritas, & Christū colentiū numerus in dies augebatur. Intelligebat quippe multitudo, idq; palā dictitabat, per inuidiam à Bōziis in nos illa iactari. Diu ac multum in Iaponia elaborauī, vt omnibus vestigiis indagarem, ecquādo Iaponis Iesu Christi notitiam habuerint: demumq; ex eorum litteris, ac sermone comperi, nihil omnino eos de Christo inaudisse. Cāgoximæ vbi annum cōmorati sumus, animaduerti Regulū eiusq; cognatos albam crucem in familię insignibus habere, sed tamen Christi nomen funditus ignorare.

Amangucij cum essem simul cū Cosmo Turriano, & Ioanne Ferdinando, Rex Būngēsis potēs in primis me per litteras rogauit, vt se conuenirē: Lusitanā nauem ad suū portum appulisse: cupere se certis de rebus mecum communicare. Itaq; cōfestim, vel vt eius erga Christi fidem animū explorarē, vel vt Lusitanos inuiserem, Būngū profectus sum, Cosmo, & Ioanne apud Christianos relictis. Rex me liberaliter accepit. Ego magnam ex Lusitanorū congressu cepi voluptatē. Dum Būgi cōmorarer, magnū Amangucij bellum Diabol⁹ excitauit. Dynasta potēs opib⁹ Regē suum bello illato, vrbe exegit, regnoq; spoliavit. Ibi Rex cū fugæ exitū nullū reperiret, ne viuus in acerbissimi hostis, qui in sua modo ditione, ac potestate fuisset, man⁹ pueniret,

ret,

ret, pugione in ventrem adacto, necem sibi
 consciuit. simul filiū, quem apud se habebat,
 interfici, atque vtriusq; corpus cōburi iussit;
 ne quam omnino materiam iniuriæ hostes
 inuenirent. Idq; vti imperauerat factum est.
 Quantum illo bello nostri qui erant Aman-
 gucij, capitis discrimen subierint, ex iis lit-
 teris, quas ad me ab illis scriptas vobis mit-
 to, facile intelligetis. Post Amanguciani Re-
 gis interitum, regni proceres, ac Dynastæ
 graui perfuncti bello, cum viderent rem A-
 mangucianam sine Rege stare non posse; le-
 gationem ad Bungi Regem miserunt, vt fra-
 trē suum germanum Amanguciū mitteret,
 quem ipsi Regem constituerent. Rex scilicet
 morem eis protinus gessit. Ita ille regnum
 adeptus est Amangucij. Bungenſis Rex ma-
 gnis sane bellicosissimorum hominum co-
 piis instructus (vt est captus Regum Iaponi-
 corum) admodum imperat late. Lusitanorū
 nomen mire diligit. Itaq; vt de Lusitani Re-
 gis opibus ac moribus cognouit; petiit ab
 eo per litteras, vt se in amicorum suorum
 numerum adscriberet: eique thoracem ami-
 citiæ obsidem misit. Ad Proregem quoque
 Indiæ certum hominem allegauit, qui suam
 illi amicitiam, societatem, studium prolixè
 deferret. is legatus mecum deuectus in In-
 diam, honorifice & per liberaliter à Prore-
 ge tractatus est. Ac Bungi Rex ante meum
 ex la-

*Regis Bun-
 genſis opes.*

ex Iaponia discessum, Lusitanis, ac mihi recepit, se cum Amangucij Rege fratre suo acturum, vt Cosmum Turrianum, & Ioannē Ferdinandum amplecteretur. Idque ipse Amangucianus Rex designatus nobis promissit, simul atq; in regni possessionem pedem posuisset, se esse facturum.

In Iaponia quam diu fuimus (fuimus autem annos duos & dimidiatum) facultatibus munificentissimi Lusitaniæ Regis sustentati sumus. Is enim in Iaponicam profectio-
nem aureos amplius mille assignari nobis eleemosynæ nomine imperauit. Incredibile est quantum nobis Rex optimus fauerit, quantosque sumptus in nostra collegia, domicilia, necessitates fecerit, quotidieq; faciat. Bungi aliquādiu commoratus eram, cum Lusitanæ nauis opportunitate inuitatus, ommissa Amanguciana reuersione, statui è Būgo in Indiam soluere, vt socios ac fratres tāto interuallo reuiserem; & Socios ad Iaponis culturam idoneos, aliasq; res necessarias, quarum ibi magna est inopia, curarem. Cocinum applicui IX. Kalendas Februarias, vbi à Prorege per humaniter sum acceptus. Aprilis mense proximo aliquot ex India Patres in Iaponiam mittentur, quibus cum Bungenis Regis legatus domum est rediturus. Magna me spes tenet, copiosissimam Christo fauente, illis in locis messem futuram. Nam ex

Q gente

Regis Lusitani munificentia.

gente ingeniosa, moderata, discēdi auida rationem ducē sequente, alijsq; præterea laudibus cumulata, tanquam ex agro opimo, ac fertili necesse est vberes, ac lætas fruges existere.

Banduensis Academia est in Iapone infula (quæ regioni nomen dedit) sane celebris, quò maxima Bonziorum multitudo confluit ad suas leges cognoscendas. Hæ ab Sinarum ascitæ Sinarum consignatæ sunt literis, quæ longe differunt ab Iaponicis. Duplex est autem in Iaponia literarum genus; alterum virorum, mulierum alterum. maximam partem tum viri tum foemina, præcipue vero nobiles ac mercatores literas norunt. Bonziaz puellas in suis cœnobijs, Bonziz pueros literas docent. Quanquam viri nobiles, ac locupletes fere domesticis magistris liberos suos tradunt in disciplinam. Bonziz acerrimis sunt ingenijs, rerum futurarum maxime se commentationi dedunt, quid ipsis futurum sit, quem sint exitum habituri, & alia generis eiusdem cum animis suis considerant. Ex horum numero multi erant, qui suis commentationibus eò demum delabebantur, ut putarent in suis disciplinis nihil esse præsidij ad animorum salutem. Sic enim secum ratiocinabantur. Omnino oportere vnum rerum omnium esse principium. Eius nullam in suis libris fieri mentionem.

Nam

*Bonziorum
commentationes.*

Nam de huius vniuersitatis molitione mirum apud omnes silentium esse: profecto si qui huiusce principij olim cognitionem acceperint, eos quod nulla literarū, vel hominum autoritate confirmare possent, sibi habuisse, celasse posteros. Itaque hoc genus hominum diuina lex maximopere delectabat. Quò ex numero vnus Christo se adiūxit Amangucij, qui complures annos in Banduensi Academia versatus doctrinæ laude florebat. Is ante nostrum in Iaponiam aduentum, Bonzius fieri cogitabat, at postea mutato consilio, duxit vxorem. Eius rei hanc ipse causam afferebat, quod Iaponicas religiones falsas atque inanes esse intelligeret: atq; idcirco nullam eis fidem haberet; ab se autem mundi opificem, ac molitorem coli oportere. Huius accessione sane gauisi sunt Christiani, quippe cum totius ciuitatis doctissimus & esset, & haberetur.

Posthac in Iaponiam noui quotannis Socij (si Deo cordi erit) submittētur & Societatis domicilium Amangucij constituetur, vbi Patres linguam addiscant vernaculam, & cuiusque sectæ opiniones, atque instituta cognoscant. ita fiet vt qui istinc è Societate venturi sunt, Banduensis Academiæ iuuantia causa, Socios ibi reperiāt Iaponicę linguę ac religionis peritos. Quæ res maximo vtiq; erit adiumento Europæis Patribus, quibus

Q

2

Iapō

Iaponica prouincia obuenerit. Cosm^o Turrianus, & Ioannes Ferdinandus in præsentia toti sunt in Christianis mysteriis enuntian- dis, & sermonibus de præclaris Christi faci- noribus habendis ad populum. Ac multi eor- um ita eiusmodi rerum commemoratione afficiuntur, vt Christi cruciatus necemque fletu ac lacrymis prosequantur. Cosmus no- strati lingua scribit conciones; eas deinde Ferdinandus patriæ ipsorū linguæ satis gna- rus conuertit Iaponice. Horum opera Chri- stiani magnos in pietate processus habent. Neophyti enim, qui olim suos illos calculo- rum ordines ita precibus decurrebant, vt singulatim insistentes suæ quisque sectæ pa- rentem nominatim inuocarent; nunc Chri- sti colendi rationem edocti ad pietatem cō- formantur, vt auitas superstitiones con- uertant in DEI cultum. Usque adeo autem seduli sunt in hoc genere, & curiosi, vt cum se cruce signare docentur, requirant, quid si- bi velit; In nomine Patris & filij, & Spiritus Sancti. quid sit causæ, cur dextra primum ad caput sublata, dicatur; In nomine Patris. de- inde ad pectus demissa; addatur, & Filij. Po- stremo à dextro humero ad sinistrum tradu- cta, adiiciatur; Et Spiritus Sancti. Quarum rerū explanatione mirifice delectantur. vbi Kyrie eleison, Christe eleison dicere iuben- tur, horum verborum significationem ex-
quirunt

*Neophyto-
rum Iaponi-
sedulas.*

quirunt. Sub hæc B. Virginis rosaria ita decurrunt, vt ad orbiculos minores salutatione Angelica recitata, I E S V & Mariæ nomen identidem implorent. Hæc autem, ac reliquas preces, itemq; Symbolum paulatim ediscunt ex scripto.

Vnum est, quod Iaponum animos pungit, & cruciat vehementer, quod inferorum carcerem vndique clausum ad exitus esse à nobis acceperunt, nulla vt ope quisquam inde eripi queat. Dolent videlicet liberum extinctorum, parentum, propinquorum, maiorumque suorum vicem: & dolorem lacrymis declarant suum. Itaque percontantur à nobis ecqua spes sit, ecqua ratio æternam ab illis miseriam deprecandi. His ego scilicet ita respondeo, vt negem omnino. Hæc eos cura mirandum in modum angit, atque sollicitat, sic prorsus, vt dolore prope tabescant. Verum in eo malo hoc inest boni, quod spes est fore, vt hoc magis de sua salute laborent, ne item vti ipsorum maiores, suppliciis damnentur æternis. Rogitant etiam num eos DEVS eripere possit ab inferis? cur tandem eorum cruciatus nullum sit finem habiturus? Ad hæc satis est responsum à nobis. Veruntamen illi suorum calamitatem deplorare nõ desinebant, vt ego lacrymas tenere vix possem, cum cernerem homines mihi amicissimos intimis angisensibus, propter rem eiuf-

modi, quæ actiam esset nec in integrum reuocari vlllo modo posset.

E regione laponia Sinarū regio est amplissima, eadēq; pacatissima, & (quod ex Lusitanis negotiatoribus cognoui) omnibus ē Christianorū regnis iustitię, & equitatis laude præstans. Sinæ, quos tū in laponia, tū aliis in locis vidi, atq; odoratus sum, colore similiter, vt lapones, albi sunt, acutiq; & discendi cupidi: magnitudine autem ingenij etiā lapones ipsos facile vincunt. Terra porro omnium rerum copia circumfluit, plurimis maximisq; vrbibus frequentata: & vrbes celeberrimæ ac tectis lapideis ad elegātiā exornatæ. Conlans est fama, regionem esse opulentam, & cum cæteris rebus, tum vero serico abundantem. E Sinis ipsis cognoui, multos inibi esse multarum nationum, atque sectarum: & quantum ex eorundem sermone colligere potui, Iudæos ibidem, & Saracenos esse suspicor. De Christianis quod suspicor, nihil habeo. Spero me hoc anno M. D. LII. eò transmissurum, atque ad Sinarum regem penetraturum. Omnino regnum est eiusmodi, vbi Euangelium si fatum sit, longe ac late propagari queat. Atque etiam si Christianam religionē Sinæ probauerint, vtique lapones quoq; religiones ab eis accersitas omittent. Distat laponia à Liampo, quæ vrbs est Sinarum
 præcipua

præcipua, traiectu millium passuum circiter
 CCC. Maximam in spem ingredior fore, vt
 DEVS ianuam aditumque in Sinas non so-
 lum nostræ Societati, verum etiam religio-
 sis omnium ordinum familiis aliquandopa-
 tefaciat, vt piis sanctisque cuiusque generis
 hominibus campus aperiatur, vbi præclarus
 pietatis ardor existat in perditis hominibus
 ad veritatis salutisq; viam revocandis. Quare
 omnes, qui Christianæ religionis amplificā-
 dæ studio tenentur, etiam atque etiam rogo,
 vt suis sanctis sacrificiis, ac precibus meos
 hosce qualescunq; conatus iuuent, quo re-
 gionem eiusmodi aperiā, vbi pia ipsorum
 excurrere possit industria.

De India quod scribam nihil est; iis enim,
 qui ibi sunt, Sociis datum hoc negotium est,
 vt quæ ibi gerantur, vos faciāt certiores. Huc
 ego nuper ex Iaponia remigraui. Corporis
 vires satis magnas retuli, virtutis ac Spiritus
 prope nullas. Sed spem omnem in Dei beni-
 gnitate, & immortalibus Christi Domini
 promeritis sitam habeo, vt laboriosissimum
 hoc Sinarum iter conficiam exsententia. Et-
 si enim iam vsquequaque canus, tamen ita
 sum valens ac robustus, vt nunquam magis.
 Nimirū labores in excolenda gente mode-
 rata, veritatisque ac salutis suæ cupida recte
 positi magnos iucunditatis fructus afferunt.
 Vel Amangucij, cum potestate Euangelij
 prædi-

prædicandi ab Rege facta, maximi ad nos audiendos concursus fierent, tantum cepi vitæ fructum, tantamque animi lætitiã, quantam antea nunquam. Videbam enim Bonziorum spiritus per nos frangi à DEO præclaramque de acerbissimis hostibus victoriam reportari. Rursus videbã Neophytorum tum ex cõuictis Bonziis gaudia, tum incensa studia in oppugnandis Ethnicis, atque ad baptismum perducendis, tum vero exultationem in victoria, pugnisque suis inter se commemorandis, fusa profligataque superstitione barbarorum. Hisce ego rebus tanta animi voluptate circumfluebam, quæ omnem ærumnarum sensum obrueret. Utinam, ut hæc solatia cœlestia nobis (quæ diuina benignitas est) in mediis laboribus impertita hic à me narrantur, ita eorum specimen aliquod non modo ad audiendum, sed etiam ad gustandũ Europæ Academiis mitti posset. Istorũ profecto studiosorum adolescentium complures ad Ethnicorũ conversionem suas curas omnes ac studia conferrent, si semel gustassent cœlestis lætitiæ voluptatẽ, quæ ex eiusmodi laborib⁹ manat. Quod si vulgo exploratũ esset atq; perspectum, quam parati sint Iaponum animi ad Euangelium accipiendum, nimirum, & viri docti permulti suis studiis finem impone-
rent, & Canonici, Sacerdotes, ipsique Anti-
stites

stites sua quamuis ampla, & opima Sacerdotia relinquerent, vt acerbam vitam, ac molestantem commutarent cum verè iucunda, ac suaui; atque eius consequendæ gratia, haudquaquam grauantur in Iaponiam vsq; nauigare.

Quoniam Cocinum attigi eo ipso tempore, quo naues profectioem parabant: amicorum autè salutantium frequentia hanc epistolam sæpius interpellauit; raptim hæc scripsi, atque perturbate. Itaque finem scribendi faciam, etsi finem facere non possum, cum ad carissimos patres meos, fratresque scribam, & de Iaponibus meis delitiis scribā, de quibus omnia persequi, vt maxime velim, nullo modo possim. Quare finem epistolæ impono, Deum orans, atq; obsecrans, vt nos in cœlesti beatitudine aliquando cōiunctos velit. Amen. I V. Kal. Februarias. M. D. LII. Cocino,

M. Simoni Roderico in Lusitaniam.

Epist. II.

Gratia, & caritas Christi D. N. & c.

DE Iaponia quædam sunt, quæ te scire volo, vt cuiusmodi desideret illa cultores, intelligas. Primū igitur ad hanc gētem Euangelio subigendam, viros deligi oportet expertos, & in ærumnis, periculisq; spectatos. Siquidem in Banduensis reliquisque

Q 5 Aca-

Academiis maxima eos certamina, & vexationes manent Bonziorum. Iterum dico eos vehementer exagitatum iri, adeo ut periculum sit, ne ipsi pereant, dum alios seruare student, nisi magnitudine animi, & Dei fiducia excellant. Omnino summa eis frigora perferenda erunt: nam Bandua multo magis ad Aquilonem, quam Amangucium vergit. inedia etiam toleranda, alimenta enim præter oryzam, olera, & alia quædam eiusmodi, sunt sane leuia. Proinde res ipsa, ut vides, viros non modo eximia animi virtute, verum etiam egregia constitutione corporis præditos flagitat. Belgas aliquot, & Germanos, quippe frigoribus, atque ærumnis affuetos huc mittas, censeo, qui scilicet procul à patria, alienæ linguæ expertes concionibus abstinent, cuiusmodi hominum non parua copia in Italia, Hispania, Gallia est. Eisdem in argumentationibus concludendis, captiosisque rationibus soluendis, exercitatos esse sane velim, ut satis instructi sint ad Bonzios, quorum autoritate Academia nituntur, palam conuincendos, sic ut pugnantia loqui cogantur. Hinc Amangucium quidam mittentur eo consilio, ut Iaponicam linguam addiscant, & simul gentis sensus & errores odorentur, interea dum egregij aliqui viri è Societate illò veniant, qui sumptis inde peritis comitibus, atque interpretibus,

bus, Academias adoriantur, & quamuis rudes ipsi Iaponicæ lingue, tamen pugnam capeffant per interpretes, quoad ipsi patrio gētis sermone satis instructi cominus ineant certamen cum Bonziis. Tu velim Beatum P. N. Ignatium per literas certiorē facias de iis, qui in Iaponicas Academias sunt ituri.

Ex omnibus Iaponiæ partibus plurimi ad Banduensem Academiã doctriinę causa confluunt, inde domos reuerfi docent populares suos ea, quæ didicerunt, Bandua, vt accipi, vrbs est longe maxima, ac celeberrima; ciues non nobilitate solum, sed etiam bellica virtute clari, etsi non desunt inter eos viri, & mites & boni. Hæc de Banduensi Academia comperi, similes reliquas esse cōicio. Da operam, quæso te, vt spectatæ probitatis ac modestiæ Socios huc submittas.

In Iaponiã profecturi (vt præcipuas difficultates nominatim describam) vbi in aliquam venerint Academiã, assidue aliis ex aliis certaminibus & percontationibus vrgebantur. Ludibrio erunt vulgo, atque omni irrisione ludentur. Nullum meditandi, cōtemplandique res diuinas otium, nulla sacri faciendi præsertim Banduæ, & Meaci facultas erit: vix ac ne vix quidē spatiū diuini officij recitandi. Tanta indigenarū frequentia diuersorium celebrabitur, partim visentium, partim percontantiū partim ad viros nobiles

nobiles

nobiles accersentium, qui nullam omnino accipiant excusationem. Quid multa? tam multi omnibus horis molesti interuenient, ut ne curandi quidem corporis, cibique ac somni capiendi spatium sit futurum. Sathanas porro mirificas insidias struet. Qui autē statis ad diuina contemplanda temporibus, sacrorum psalmorum lectione, & quod caput est, Sacrosanctæ Eucharistiæ fructu carent, si præsertim accedat illa Bōziorum infectatio, maximorum frigorum incommoda, alimentorum exiguitas, ac difficultas, humani solatij, atque auxiliij desperatio, qui totinquam, tantorumque molem incommodorū subituri sunt, profecto eximia quadam virtute polleant necesse est. Proinde mittendorum in Iaponiam quam accuratissime delectum habebis. Nam nec senes idonei sunt, quod corporis viribus, nec adulescentes, quod rerum vsu careant. Ac mihi crede, multorum, qui nomen in Iaponiam daturi sunt: ardorem ac virtutem satis superque ibi spectatum iri: eosdem autem cœlestibus gaudiis mirandum in modum abundaturos: si ærumnas, ac labores fortiter perferent, & diuina ope, ac gratia, quæ in maximis difficultatibus copiosissime suppeditatur, utentur ad victoriam de sempiterno hoste referendam.

Iterum te oro frater carissime, ut quos in
Indiam

Indiam è Societate submittes, eiusmodi viri sint, qui vel pauci magno vsui esse queant. Etenim cum tot sint in Europa sedes Societatis, bini certe quotannis ex singulis domiciliis deligi possunt ad concionandum nati, qui exemplo etiam magis, quam doctrina hominibus profint. Istiusmodi enim viris India vel maxime indiget. Patribus istinc venientibus præcipias velim, ne quem ex vectoribus in Societatem asciscant. Nam si qui asciscendi essent in India, vt hic bonis litteris studerent; profecto ij duntaxat viderentur, qui præclaræ iactis doctrinæ, virtutisque fundamentis huc, se ad absoluenda studia conferrent. Multos sane istic collegiis excluditis, quos satius esset huc amandari, quam hic eiusmodi homines recipi in nostrorum numerum, qui legere, & scribere tantum sciant. Commodissimum autem esset, istinc neminem, qui non studiorum cursum confecerit, huc venire; hic nullum omnino adscribi in Societatem, præter domesticis muneribus necessarios. Nam hic quidem studiorum ratio lentum negotiũ. qui student, post multos demum annorum anfractus, aptierunt ad conciones habendas, audiendas confessiones, Societatem, & indigenas iuuandos. O mi Simon, Deus nos in cœlesti patria copulet, quando eius causa adeo distracti viuimus in terris. Quanquam, quid si
nos

nos in Sinarum regno reuisamus? Deum Dominum nostrum, quæso te, suppliciter deprecare, vt mihi facultatem det iter in Sinas aperiendi aliis; quoniam ego ipse nihil ago. Oræ Piscariæ negotium, de quo Henricus Henriques ad te scripsit, de Præfecto, inquam, cura, vt apud Regem conficias: si quidem ad rem Christianam pertinet plurimū, V. Non. Ianuarias. M. D. LII. Cocino.

Ioanni Roderico Armuziam. Epist. III.

EGO verò libentius te viderem, quàm ad te scriberem: multa enim sunt, quæ commodius coram, quam per litteras transiguntur. Aueo scire, istic quid proficias, aut potius quid per te efficiat Deus: quid ipse diuinis conatibus officias. Nostram quippe incuriam, ac nequitiam semper apud Deum accusare debemus. Siquidē nostro vitio fit, vt ille minus nobiscum suarum opum communice, minusque aliis per nos lucis suæ ostendat, non sine diuinæ gloriæ impedimento: quod contra accideret, si tales essemus, quales nos esse oporteret. Id adeo nos semper memoria tenere par est, eiusmodi rerum seuerè admodum Deo reddendam esse rationem. Oro te frater carissime, neue ad cōmunis, vrbanaeque vitæ consuetudinem delabaris, neue singularem quandā, remotamque à Societatis instituto rationem sequaris.

Vtrum-

*Salubris
admonitio.*

Vtrumque enim vitium magno nostris hominibus est detrimento; ne scilicet, aut parū de virtutis, atque instituti absolute laborēt, aut superbia elati tantos spiritus, tātāque arrogantiam sumant, vt haudquaquam ferendi esse videantur. Ad modestiam autem autem submissionemque animi retinendam illa nobis cogitatio saluti erit, multo magis nos Societate, quam Societatem nobis indigere: qui sui immemor sit, aliorum salutariter memorem esse non posse.

*Salutaris
cogitatio.*

Amicum utiq; te semper, & obsequentem Episcopi Vicario præbebis. Concionibus, confessionibus, sacramentorum administrationi ad eius arbitrium operam dabis: neque vlla de causa vllam cum eo suscipies simultatem; sed perpetuam ei benevolentiam obedientiamq; præstabis. Sic enim fiet, vt & nostrorum hominum amicior sit, & in nostris conatibus iuuandis diligentior. Eandem etiam cum reliquis Sacerdotibus regulam tenebis, vt neminem contemnas, nemini te anteponas, sed omnibus præbeas exemplum obedientiæ, vt documento sis, quemadmodum ipsos Præpositis Ecclesiasticis parere oporteat. Neq; enim te fallit, Concionatorū plus proficere exempla, quam verba. In concionibus porro cauebis diligenter, ne quem omnino nimia orationis libertate perstringas: neu subtiles, concinnasq; sententias cōsecteris,

*Observantia
erga Episcopi Vicarium.*

fecteris, sed morales potius, ac salutare. Dabisque operam, ut ea quæ dices dicentis pietate, submissione animi, modestia commendentur. Publica peccata publice, occulta ac priuata priuatim reprehendes. Sic enim tibi persuadeas velim, pluris esse exiguum fructum, sine cuiusquæ offensione, quam permagnum cum offensione multorum. Hoc ego eò ad te scribo, quod quanti tandem id referat, plane intelligo. Quæ præcepta isthuc Gaspar Belga secum attulit, ea tu quoq; accurate seruabis. Quod ad te præterea scribã, in præsentia nihil est. Deus nobiscum maneat, nosque secum quamprimum iungat in cœlo. Amē. XI. Kal. Aprilis M. D. LII. Goa.

*P. Gassari Reçtori Collegij Goani.
Epist. IV.*

COCINVM Dei beneficio appulimus incolumes; Sociosque omnes saluos, ac valentes offendimus. Hic mihi redditę litteræ sunt ab iis, qui in Comorino Promontorio, & in oppido Colano Christianæ rei causa versantur, quibus significant se multis vel corporum, vel animorum incommodis vrgeri. Subuenias eis per Deum, quibuscunq; rebus potes. Obiit in Promontorio Comorino P. Paulus Valles vir egregia virtute. Hêricus Henriques vnus omnino reliquus est. Proinde Socium illi adiuges, itemq; Cosmo Turria-

Turriano, qui relictus est in Iaponia solus. Ac si fieri poterit, eidem aliquid subsidij per Socium mittes. Quippe illis in locis propter gētis tenuitatem, vel maxime rerum omniū laborant inopia. Vtrique autem eorum alterum ex sacris calicibus, quos tibi reliquos feci, perferendum curabis. Neq; enim illi habent plus vno. Mando tibi plane, vt istius Collegij æs alienum dissolvas quam primū, nam suum cuique persoluendum est. Quod in hoc genere effeceris, facies vt sciam. In exigendis autem Collegij vectigalibus noli esse remissior quam par est. Hinc enim fit, vt inopia premantur absentes, & Christiana officia permulta impediuntur, aut certe retardentur.

Iterum mando tibi, ne quemquam nisi idoneum, & domi forisque vtilē adscribas in Societatem. Proinde qui apti non sunt, his caue Societatem oneres. Cæteros fac diligenter excolas, maxime vero eos qui externis negociis implicantur, veluti obsonatores, & alios eiusmodi. Curabis igitur vt sine alicuius offensione viuant, & res sibi creditas fideliter tractent.

Si quos arrogantiores esse animaduertaris, hos vero exercebis in humilibus officiis & abiectis: ac pedem efferre domo, quoad eius fieri poterit, vetabis. Præcipue vero appositis meditationibus ad Christianam re-

R uoca-

uocabis humilitatē, si ne sic quidē ad sanītatē redeant; Societatem inutili onere leuabis. Præstat enim paucos esse Socios, ac frugi, quā multos & nequā. Absentes omnes Socios de cōcordia cū omnibus, maxime vero cū Episcopi Vicariis, & Præfectis oppidorū tuenda, per litteras identidē cōmonebis. Præceptorū, quę tibi reliqui, eis exempla mittes, atq; illud denuntiabis, si qui moderatoribus suis minus dicto audientes fuerint, serius aut citius nostra Societate carituros. Idque illis aperte ac totidē verbis, quibus ego v̄sus sum, denuntiabis; vt melius posthac suis quisque rationibus consulat. Bazainum ad P. Melchiorē scribes, vt Texeram Socium atque adiutorem habeat apud se. Deus mihi, tibiq; ac cæteris sanctitatem impertiat. Amen. VIII. Kal. April. MDLII. Cocino.

Balthasari Gago Bazainum. Epist. V.

SVMMOPERE te oro, quæsoque, vt pro tua erga Christum caritate, ac studio diuinæ gloriæ, vbique Christi bonus odor esse studeas: teq; exemplum omnium virtutum ciuitati proponas. Omnino autem caueas, ne qua in re animos hominum offendas. Id consequeris si moderatio in te, & Christiana enitebit humilitas. Itaque initio in humilibus officiis te & abiectis exercebis sedulo. Ciues vtique hac ratione conciliati, quicquid

quid dices aut facies, bonam in partem accipient. Idque hoc etiam magis, si in eisdem illis officiis perseverare te in dies ardentius viderint. Quare te vehementer oro, ne obliuiscaris tui in virtute progressus. Neque enim te fugit, qui in virtutis via non progrediat, regredi. Iterum à te peto, quæsoque per Deum, vt tuo exemplo populum excites ad pietatem. Si submissione animi, & prudentia instructus eris, non dubito, quin & tui operis fructus vberes laturus sis, & bonus plane concionator futurus. Siquidem humilitas, & prudentia multarum sunt, magnarumque rerum parentes, ac magistræ. Valetudinaria, & vincitorum custodias crebro visita- bis. Hæc enim Christianæ humilitatis offi-

*Christiana
Humilitatis
officia.*

R 2 lim

lim autores, adiutoresque adhibeas Præfatum, Vicarium, & Sodales Misericordiæ. Proinde id ages, vt quantacunque accessio diuino cultui per te facta erit, illis accepta referatur. Sic enim fiet vt tuos conatus magis adiuuent, impediunt minus. Atq; etiam consequeris, vt in tuis difficultatibus, ac dimicationibus amicos, ac patronos habeas plures, aduersarios pauciores, aut potius neminem. Quis enim oppugnare te audeat, quem constet, talium virorum præsidio tectum esse? Itaque si quando de Christianæ fidei propagatione litteras ad Lusitaniæ Regem dabis, honorificam & gratam de egregia eorum erga rem Christianam voluntate facies mentionem: atque ipsis, si videbitur, eas litteras ostendes. Omninoque petes ab Rege, vt illorum erga nos, Christi; religionem officia grata sibi accidisse significet: & eorundem studia per litteras ita collaudet; vt omnia diuini cultus, rei; Christianæ incrementa ipsis potissimum attribuat secundum Deum. Ad Regem nunquam, nisi de rebus ad religionem Ethnicorumque conuersionem pertinentibus litteras dabis. Nam de cæteris negotiis ad Socios in Lusitaniam scribere oportebit. Ad offensiones hominū vitandas, collegij & Neophytorum vectigalia neque per te ipse, neq; per alium è Societate, si fieri possit, sed per alium quempiam homi-

hominem idoneū exigas velim. Neq; enim erit, opinor difficile, procuratorem aliquem reperire locupletem, ne nostrarum fortunarum periculo negotietur, neu acerbius exigendo pauperes vexet: quem diuinarum rerum meditationibus instructum ad sacrorum mysteriorum frequentationem adducas, eique muneri volentem præficias. Deus nos pro sua benignitate coniungat in cælo. Dat. III. Non. Aprilis Goæ.

Patri meo in Christo P. Ignatio Romæ.

Epist. VI.

*Gratia & caritas Christi D. N. sit nobiscum
semper. Amen.*

FEBRUARIO mense proximo scripsi ad te de meo ex Iaponia in Indiam reditu, de multitudine Ethnicorum ad Christū aggregata, de Cosmi Turriani, & Ioānis Ferdinandi industria qui à me Amāgucij relictī Christianos iam factos, quiq; quotidie fiūt, excolunt diligēter. Propediem duo è Societate Amangucium proficiscētur, qui partim Turrianum sua opera iuuent, partim etiā Iaponica lingua erudiantur: vt cum spectata virtute Patres istinc aduenerint in Iaponicas Academias ituri, paratos habeant fideles interpretes, quibus vtantur. Amangucij iam Dei benignitate Societatis domicilium est constitutum tam procul ab vrbe Roma. Ab-

est quippe à Goa amplius quadragies cētena millia passuū, & ducenta: ab Vrbe Roma leucarū amplius sex millia. Post sextū diē, Deo approbāte, tres è Societate, in his duo sacerdotes ad Sinarum regnū profecturi sumus. Id regnū è regione Iaponiē est longe amplissimū, acribus ingeniis, hominibusq; eruditis vel maxime frequentatū. Nam quantū ego cognoscere potui, florēt apud eos studia doctrinarū: atq; vt quisq; doctissim⁹ est, ita cæteris & dignitate excellit, & potestate. Religionēs, quibus Iapones vtuntur, satis cōstat petitas ab Sinis. Imus spei fiduciāq; diuinā pleni. Confidimusq; Christi nomen in Sinas aliquādo penetraturum. Quāso te Deū pro his, qui in Iaponia sunt, quiq; in Sinas contēdunt, p̄cari ne desinas: vbi in Sinas Deo fauēte puenerim⁹, de nostro aduētū, deq; spe p̄pagandæ religionis ad te perscribā pluribus.

Collegij Goani Rectorem Gasparem Belgam constitui, virū spectatæ virtutis, & cœlestibus donis cumulatū: eundemq; concionatorem egregiū, & ciuitati vniuersæ, ac domesticis vnice carum. Omnes, qui in his locis versantur, tum Patres, tū fratres, ei parere iussi. Itaq; sane lætus, & domesticarū rerū sollicitudine vacuus p̄ficiscor in Sinas. Si forte Deus me absente, Gasparem euocarit è vita, chirographū apud illū reliqui obfirmatum, quo Rector ei à me substitutus declaretur. Id

me vt

me vt facerē lōginquitas locorū admonuit. Visum etiā est è re Christiana ante meum in Sinas discessum præcipere, vt proximo anno certus homo è Societate hinc in Lusitaniam, atq; inde Romā cū litteris mitteretur; ex quo corā cognosceretis, quantopere viros huius vitę laboribus, & periculis exercitos, ac probatos hæc loca desiderēt. Nam eiusmodi qui sunt, plurimum in amplificatione diuini cultus proficiunt: cæteri quamuis docti homines, si parum in ærumnis, sint vexationibusque spectati, admodum parum. Pro vsu, quem Iaponiæ habeo, cum omnibus Iaponum saluti consulturis, tum vero nostris ad Iaponicas Academias ituris duo plane sunt necessaria: primum magnus rerum vsus ex ærumnis, ac periculis, & interiore sui cognitione comparatus. Nam in Iaponia maiora frigorum, inopiæ, cæterarumque rerum incommoda subituri sunt, quam vsquam in Europa. huc accedent insectationes, & ludibria indigenarum, qui peregrinos vix homines ducunt, maxime vero Bonziorum, qui diuinæ legis præcones acerrime insectantur, quamquam in hisce ipsis incommodis mirifice gustatur DEVS. In Iaponicas Academias sacra Missæ supellex non videtur propter longinquitatem, & latrocinia itinerum, tuto posse perferri. Itaque in tot ærumnis, atque vexa-

tionibus, cum, & sacrificij solatium, & Eucharistiæ præsidium desit; satis apparet, quanta tandem virtute, ac robore animi septos esse oporteat eos, quibus Iaponica Gymnasia destinantur. Deinde ab ingenio doctrinaque instructos esse conuenit, vt Iaponum interrogationibus facile, appositeq; respondeant. Plurimum autem refert eos esse Philosophiæ, maxime vero Dialecticæ peritos, vt possint Iaponum pertinaciam coarguere, ac reuincere: nimirum vt ostendant, eos sibi non constare, sed dicere plane contraria. Eosdem non ignaros esse velim Astrologiæ. Iapones enim mirum in modum cognoscere auct de lunæ ac solis defectionibus, cur luna toties crescat, totiesque decrescat. Item illa; vnde imbres, nix, grando nascatur: qui cometæ, tonitrua, fulgura, & alia eiusmodi existant. Incredibile est talium rerum explicatio quantum valeat ad conciliandas Iaponum voluntates. Hæc de Iaponicis rebus, ac moribus scire te volui, quoniam ad delectum eorum, qui mittendi sunt, caput est nosse mores eius loci, quo mittantur. Sæpenumero mihi in mentem venit ad Iaponicum negotium Belgas, aut Germanos Patres per appositos iudicare, quippe frigoris, laborisque patientes: cum præsertim in Italia, & Hispania, quod vernaculam linguam ignorent, nullum in concionando usum habeant.

Etsi

Et si enim ut agere possint cum socijs, qui in Iaponia sunt, Hispanici, aut Lusitanici sermonis rudes esse non debent; tamē eiusmodi linguā Indico, & Iaponico itinere, in quo biennium minimum ponitur, satis addiscēt. Vnum est quod sane scire te velim, primum aliquem Societatis hic desiderari, instituti nostri peritum in primis, ac studiosum, cui scilicet tecū vetus cōsuetudo intercesserit. Tali inquam viro Goanum hoc domicilium, & tot locis sparsa Societas carere nō potest, si quidem ad instituti nostri leges, & constitutiones conformanda est. Nec vero necesse est eum esse cōcionatorem: tamē si cōcionandi facultate careat, vsui tamen nobis erit, & emolumento. Oro te atq; obsecro per Iesum, ut aliquem abs te ipso delectum huius Collegij Rectorem constituas: ut enim is non abundet doctrinarū sciētia; tamē quisquis erit tuo iudicio delectus, profecto talis erit, qualem hęc domus requirit. Patres quippe ac fratres, qui hisce in locis versantur, mirandum in modū expetunt ab vrbe moderatorē eiusmodi, qui tecum diu ac multum fuerit. Is si anniuersarias octonum dierum Indulgentias, quibus populus certis diebus festis, ad cōfessionis, & Eucharistię sacramenta inuitetur, istine secum attulerit; rem populo per gratam fecerit, diuinoq; cultui per opportunam. Vix

dici potest, Iubilæum ab te missum quam multis saluti fuerit. Eiusmodi autem indulgentias Pontificio diplomate comprehensas, autoritate obfirmatas, cum signis pendentibus mitti ad nos velim. Neq; enim hic desunt, qui huiusmodi Pontificis beneficia si quid horum desit, in dubium vocent. Nam & Iubilæum, quod misisti, calumniari conati sunt quidam negantes testatum esse, & Pontificia autoritate firmatum, quod vilitatis signis careret; attamen DEO approbante, vim, & autoritatem obtinuit suam.

E re diuina est, Sacerdotes, è Societate huc venturos diligenter prius probari. Spectatis enim Sacerdotibus hic opus est. Patrē Simonem, & si forte is absit, Rectorem Collegij Conimbricensis per literas commonefeci, ne Patres, qui nulli in Lusitania vsui sunt, ad nos mittantur: eosdem enim nihilo fore vtiliores in India. Magni autem referret, edici ab te, ne quisquam omnino Societatis Sacerdos Indiã peteret prius, quàm peregrinorum ritu Romam profectus à Præposito Generali probatus esset.

Per mihi per inquam, gratum erit, si domestico alicui præcipies, vt me de omnibus Patribus, qui nobiscum Parisiis Romam venerunt, deq; cæteris faciat certiolem. Itemque de incrementis Societatis, de Collegiorum, ac Domorum, Professorumq; Patrum numero,

numero, de viris etiam insignibus in Societatem adscriptis, deque hominibus doctrina, atque eruditione præstantibus, quibus Societas aucta est, ad nos diligenter copioseque perscribat. Eiusmodi n. epistola ingentes labores, quos terra, marique tum apud Iapones, tum apud Sinas perferimus, magno utique solatio leuabit. DEVS nos in cœlestium felicitate, & (si ex eius gloria futurum est) in hac vita coniungat. Id enim, si mihi imperetur, obedientiæ vi effici nullo negotio potest. Omnes mihi liquido affirmant, è Sinarum regno Hierosolymam adiri posse. Si ita esse comperero, quot inde leucis distet, quot mensium iter sit, faciam ut scias. Datæ V. Idus Aprilis. Anno. M. D. LII. Goa.

Tuus minimus filius, longissimeque exulans,
Franciscus Xauerius.

P. Simoni Roderico in Lusitaniam.

Epist. VII.

Gratia & caritas Christi D.N. &c.

MATTHÆVS, & Bernardus Iapones qui me inde usque ex Iaponia in Indiam sunt profecuti, veniunt istuc eo consilio, ut in Lusitaniam atque Italiam profecti Christianæ religionis amplitudinem viderent, ac perspiciant potissimum Romæ: inde domum reuersi comperta ab se & visa renuntiēt
ciuibus

ciibus. Quare sic eos tibi commēdo, vt ma-
 iore studio neminem commendare possim.
 Da operam, vt lati ac voti compotes reuer-
 tantur. Nam illorum testificatio magnam
 nobis, ac nomini Christiano conciliatura est
 auctoritatem. Iapones quippe cæteras natio-
 nes contemnunt præ se: atque hæc fuit cau-
 sa, cur nulla cum gente commercio iunge-
 rentur; quoad eò Lusitani, octo aut nouem
 ab hinc annis appulerunt. Has insulas Hi-
 spani Argentarias vocant. Ac mihi Lusitani
 quidam in Iaponia confirmarunt, Hispanos
 ex noua Hispania Molucum petentes præ-
 teruehi solitos Iaponiam: si qua autem eorū
 nauis eò appellere cōetur in itinere interire.
 Eius rei hanc à Iaponib' afferri causam, q̄ in
 Iaponico mari ab ea parte, qua ex noua Hi-
 spania in Iaponiam nauigatur, permultæ
 syrtes occurrant, vbi naues inhærentes de-
 pereant. Hoc eò scribo, vt Regis ac Reginae
 literis Carolum Cæsarem, & Hispaniæ Re-
 gem admonendos cures, ne ex noua Hispania
 classes ad occupandas Argentarias insu-
 las mittant: omnes enim naues (vt nunc qui-
 dem est) ad vnam perituras. Etenim, vt inco-
 lumes ad insulas perueniant, si earum potiri
 contentur armis, negotium fore cum gente
 non minus cupida, quam bellicosa, que quā-
 uis magnam hostiū classē per vim captura
 videatur. Huc accedere, quod terra adeo ste-
 rilis

rilis est, ac vasta, vt peregrinę copię fame debellari nullo negotio possint. Tantas porro circum has insulas existere tempestates, vt Hispanis nauibus, nisi portum aliquem habeant amicorum, quò sese recipiant, certum exitium impēdeat. Iterum dico, adeo auidos armorum esse Iapones; vt studio auferendi arma (quantum ex eorum ingeniis ac moribus coniecere licet) Hispanos contrucidaturi sint ad vnum. Hęc ego Regi iam pridem scripsi, sed fortasse occupationibus factū est, vt tota res ex animo eius effluerit. Verum vt hac religione animum liberem meum, id Regi in memoriam redigas velim; sane enim miserabile est, audire multas nouę Hispaniæ classes, dum Argentarias insulas peterēt, in cursu perisse. Nam præter Iaponiæ insulas in illa Orientis parte nullæ extant, vbi sint argenti fodinæ.

Iterum tibi mando, vt hosce Iapones sic accipias, vt de templi, Academiis, cæterisq; rebus nostratibus multa habeant admirabilia, quæ deinde popularibus commemorent suis. Equidem confido fore, vt Christianorū opes atq; amplitudinem obstupescāt. Bernardo, itemque Matthæo in Iaponia sum vsus plurimum. Homines sunt tenui quidem re, sed magna fide, qui contracta mecum familiaritate, reuertentē me in Indiam ex Iaponia ea mente sunt prosecuti, vt in Lusitaniam, ac
Romam

Romam pergerent. Nam Iapones nobili loco nati alienas terras peragrandi studio non tenentur, quanquam Neophyti nonnulli viri honesti Hierosolymã cogitant, vt Christi Domini incunabula ac patibulum inuisant, Matthæus & Bernardus in primis: qui tamen perlustratis rebus Romanis, vtrum Hierosolymam accessuri sint, nescio. Equidẽ optabam par Bonziorum literatorum in Lusitaniam mittere, vt Iaponicorum ingeniorum, (nihil enim illis acutius aut prudentius) specimen caperes; verum illi vtpote & nobiles, nec egentes, adduci non potuerunt, vt vel ad tempus cederent patria. Alios præterea Neophytos mecum abducere sum conatus, qui maritimi itineris, tam longinqui præsertim difficultatibus deterriti ab eo consilio sunt. Hos igitur (Matthæum dico, & Bernardum) Romã ita mittas velim, vt deinde Patribus aliquot comitati in Iaponiam reuertantur; fidemq; faciant popularibus suis, quantum tandem intersit inter Christianorum opes, & Iaponum. DEVS faxit, si è diuino cultu est, vt nos apud Sinas aliquando reuisamus; sin minus, vtiq; in cœlesti patria; vbi longe maiore cū voluptate intermissos tuę suauissimę consuetudinis exigam fructus. V.

Aprilis. Anno. M. D.

LII. Goa.

Ioanni

Ioanni Regi Lusitaniae. Epist. VIII.

HO c ipso anno è Iaponia reuertens Cocini literas ad tuam Maiestatem nauibus Lusitaniã petentibus dedi, quibus ostendebam, quo loco res Christiana esset, quam idonea, & accommodata ad Christi religionem suscipiendam gens Iaponica videretur. His addebam Bungi Regem tuarum regiarum virtutum perstudiosum esse, ab eoq; amicitiaẽ obsidem egregiam ad te miti loricam. E Societate duos propediem profecturos Amangucium Iaponiaẽ urbem, vbi iam domicilium Societatis est constitutum: totidem spectata fide, ac probitate iam dudum in Neophytorũ institutionem inibi incumbere. Faxit D E V S, vt tuã præstantissimã munificentiaẽ ope, ibi quoq; Christiana res amplificetur quam maxime. Illud quoq; adscribebã, mihi deliberatum esse, cõtendere in Sinas, quod permagna ostendatur spes propagandã illis locis Christianã religionis. Goa post quintum diem Malacã versus, qua iter est in Sinas, vna cum Iacobo Pereria ad Regem Sinarum legato, proficiscar. Multa sane pretiosa Regi munera afferimus, quã Iacobus coẽmit partim regia pecunia, partim sua. Eximium item donum afferimus eiusmodi, q̃ haud scio an nemo Rex Regi vnquã post hominũ memoriã miserit.

Euange-

Euangelium inquam Iesu Christi, quod ille cuiusmodi tãdem sit, si intellexerit; nã id omnibus suis opibus quamuis amplis lōge anteponet. Spero fore, vt DEVS tam amplũ regnũ, gentemq; aliquando respiciat: hominibusque ad sui similitudinem conditis oculos aperiat ad cognitionem effectoris sui, & IESV Christi communis omnium Saluatoris.

*Legationis
in Sinas
causa.*

Tres omnino è Societate simul cum Pereria in Sinas proficiscimur, eo quidem cõfilio, vt Lusitanos captiuos in libertatem vindicemus, Sinarum Regem ad Lusitanorum perducamus amicitiam, bellum Dæmonibus, eorumque cultoribus inferamus. Itaque Regi primum; deinde cæteris cœlestis Regis nomine denuntiabimus, ne Diabolum posthac, sed DEVM hominũ conditorem, & Iesum eorundem vindicem ac Dominum colãt. Audax inceptum videri potest, barbaros populos, ac præpotentem Regem adire eius reprehendendi gratia, prædicandæque veritatis. Verum illud ingentes nobis animos addit, quod hanc mentem DEVS iniecit, idemque nos bonę spei, ac fiducia implcuit, adeo vt DEI benignitate freti nihil de immensa eius potestate, quæ infinitis partibus Sinarum Regem superat, dubitemus. Proinde cum hoc negotium totum in DEI manu sit ac potestate, nullus relin-

relinquitur timori, aut dubitationi locus. Neque enim aliud quicquam timere debemus, nisi, ne cœlesti numine offenso, intentata improbis supplicia incurramus. Mihi vero maximam vel spem, vel fiduciã illa affert cogitatio ad tantum opus (quantum est barbaræ & superstitione ac vitiis excæcatæ nationi in alio pene orbe terrarum Euangelij ac veritatis lumen offerre) inertissimos nequissimosque homines quales nos sumus, esse delectos à DEO. Multa à Maestate tua beneficij loco iis petij, qui operam hic regiis negotiis nauant; quæ tua mihi largitas tribuit omnia. Pro his igitur tibi gratias & ago & habeo immortales. Nunc Christianorũ omnium, vel Lusitanorum, vel Indorum nomine; itemque Ethnicorum, maxime vero Iaponum ac Sinarum, abs te peto maiorem in modum, vt pro tuo erga diuinum cultum, & animorum salutem studio singulari efficias, vt hoc ipso anno Sacerdotes è Societate istinc veniant quamplurimi, idonei scilicet, & tum domi, tum foris magnã cum virtutis ac pietatis laude in hominum salute versati, quales vtique viros India desiderat. Nam vitæ communis imperiti, ac rudes quamuis docti ac licerati, nihil admodũ his quidẽ locis proficiunt. Quare te Rex optime, pro tua eximia erga DEVM, & homines DEI imagines caritate, etiam atque etiam

S

roga,

rogo, vt Romam ad Ignatium nostri ordinis Parentem quam accuratissime scribas, vti Sacerdotes aliquot ad multa perferenda corpore atque animo paratos, etsi parum ad concionandum idoneos, mittat in Indiam; propterea q̄ tales viros cum Indorum, tum vero Iaponum, ac Sinarum expeditio requirat. Hisce autem comitem adiungat huiusce sedis ac domicilii Rectorem, hominem videlicet spectatum, ac probatum, & nostræ disciplinæ atq; instituti satis peritum. Sic enim habeto, istiusmodi demum Sacerdotes Indis, Iaponiæ, ac Sinis magno emolumento futuros, quippe cum hæc loca viros expetât eiusmodi, qui dimicationes, & multas & graues sustinere possint. Itaq; spectatæ virtutis esse oportet, eosdemq; doctrinæ præfidiis satis instructos, vt acerrimorum ingeniorum (cuiusmodi Iaponum sunt, atque Sinarum) quæstionibus satisfaciant. Quò magis horum locorum difficultates aperirem, placuit certum hominem hinc in Lusitaniam ad P. Simonem, & Romam ad P. Ignatium cum literis allegare. Restat vt pro Christi Domini nostri gloria & salute animorū, ad P. Ignatium literas dare ne graueris, quibus hominem quamuis currentem incites, vt quam diligentissime, quamprimum, & diuinæ gloriæ consulat, & religioni tuæ, atq; illiusmodi viros minimū sex cū Rectore, qualē effinxi, mittat

mittat ad nos. Ego vero confido eam rem, & DEO honori, & his nationibus salutem futuram. Tantum mihi de egregia tua benignitate polliceor, Rex optime, ut plane persuasum habeam fore, ut ad cætera singularia tua erga me beneficia, hic quasi cumulus accedat.

VI. Id. Apr. M. D. LII.

P. Simoni Roderico in Lusitaniam

Epist. IX.

Gratia & caritas Christi D. N. & c.

EX Iaponia in Indiam reuersus de Iaponicis rebus ad te perscripsi Cocino. Nunc illud te scire volo, me post octo dies in Sinas esse profecturum. Tres omnino ducam e Societate, Sacerdotes duos, adiutorem unum. Imus magna cum fiducia diuinæ benignitatis, ac spe rei Christianæ bene gerendæ. De nostro itinere faciam te certior, ubi primum Malacam appulero. In Iaponiam Socij duo hoc anno Amangucium ad P. Cosmum Turrianum mittuntur, Iaponici sermonis addiscendi gratia; ut scilicet ubi istinc Patres magnæ virtutis, atque vsus Goam venerint, in Iaponiam ituri paratos habeant comites e Societate Iaponicæ linguæ peritos, qui scienter ac fideliter Christianæ religionis mysteria, & cætera, quæ ab illis acceperint, enuntient apud Iapones. Hoc nimirum magno subsidio erit Patribus Iaponiæ Academiis

S 2 aggress-

aggressoris, ut illis populis suaue Christi iugum imponant.

Est cur Christo D. N. gratuleris, complures hic esse à Societate, tum Patres, tum fratres, qui concionando, confessionibus audiendis, discordiis sedandis, aliisque Christianæ pietatis officiis rem Christianam non mediocriter iuuerint, ac iuuent indies magis, qua quidem ego ex re incredibilem cepi animo voluptatem. Goani Collegij Rectorē P. Gasparem constitui, virum, cui propter summam submissionem, atq; obedientiam tribuo plurimū. Hic egregia est concionandi facultate præditus, ut quoties dicit ad populum (dicit autem sæpius) fletu ac gemitu templum compleatur. DEO bonorum omnium largitori habenda est gratia. Frater is qui has tibi literas reddet, istuc venit, ut coram ex eo cognoscas, quanto opere non solum Iaponia, & regnum Sinarum, (si DEO adiuuante aditus, ut spero, Euangelio patuerit) verum etiam India ipsa Patres à Societate requirat, viros inquam magno rerum usu præstanti virtute ac fide; robore autem, vel animi vel corporis singulari. Tales præcipue oportet esse eos, qui in Iaponiam, Sinas, Molucum, Armuz am destinantur.

Qui hæc in loca venturi sunt, ut animorū saluti consulant, duabus hisce rebus carere non debent, primum ut sint laboribus assueti, in

*P. Gaspar
Belga egregia
concionator.*

ti, in quibus ut quisque maxime spectatus erit, ita plurimum & sibi, & aliis proderit: deinde, ut satis literis instructi ad sermones habendos, ad audiendas confessiones, ad infinitas Bonziorum, tum Iaponum, tum Sinarum questiones profligandas. Nam sacerdotes, qui istic inutiles sunt, hic minime sunt necessarii. Ob eam causam ex usu esse statui, hunc ad te mittere, qui hisce de rebus tecum ageret: & de tua sententia idoneos viros deligeret prius, quam Romam ad Patrem nostrum Ignatium pergeret. Idem enim ad eum allegatur, primum ut expertum & idoneum aliquem, ac spectatum hominem e Societate, eundemque familiarem suum, & nostri instituti peritum imprimis mittat Goani huius Collegij Rectorem, cui Socij omnes, qui in Oriente versantur, obtemperent, quique leges & constitutiones Societatis, nostramque vivendi rationem proponat, atque explicet ceteris. Deinde ut magni usus Patres etsi non multarum literarum, nec magnae concionandi facultatis, in Indiam submittat, qui in Iaponia, ac regno Sinarum quibusvis Bonziorum interrogationibus respondere ac satisfacere haud aegre possint. Esset utique e re Christiana, in sequenti anno, ab illo mitti cum huius domicilij Rectore quatuor, aut quinque Sacerdotes e Societate satis expertos, & quanquam minus concionibus idoneos

ncos, tamen laboribus perferendis accommodatos, cuiusmodi homines in Italia, & Hispania esse multos arbitror, qui iam bonarum artium studiis absolutis, salutem consulant aliorum. Tales omnino viros hæc loca desiderant. Nam qui ex Gymnasiorum umbraculis euocati, nec dum huius vitæ laboribus exerciti, satis probati sunt, si huc sese conferant, facile fiet, ut nec aliis profint & ipsi pereant. Neque enim ærumnarum, cuiusmodi in Iaponia subeundæ sunt, usum ullum habent. Quippe in Iaponia (ut dixi) subeunda incommoda frigorum maxima: ubi ad vim frigoris arcendam tam paucæ facultates commoditatesque suppetunt, ut nec cubile quidem sit ad dormiendum. Accedunt alimētorum summæ difficultates, crebræ & graues Bonziorum ac populi insectationes, multæ peccandi illecebræ; maxima ludibria, & irrisiones plebis, & quod omnium statuo grauissimum, in Iaponicis Academicis, ubi propter locorum interualla, rerum ad Sacrum necessariorum facultas esse nequit, cælestis panis, qui *cor hominis confirmat*, unico in malis solatio carendum est. Hoc enim uero illis locis acerbissimum accidit. Nā Amangucij, ubi Societas domicilium habet, facultas est rei diuinæ faciendæ, in Academicis, quo Amangucianis Patribus eundem est, non item. Neque enim sacra Missæ
supel-

supellex per itinera latronibus infesta tuto perferri potest. Quapropter si qui istinc ad Iaponicam expeditionem venerint parum ad tantam ærumnarum molem sustinendam virtutibus instructi; male metuo, ne ad certum interitum ruant.

Equidem ad summa illorum locorum frigora, & incommoda toleranda Belgas aut Germanos è Societate Sacerdotes perappositos censeo, qui multorum iam annorum usum sint consecuti. Sane istiusmodi homines ad Iaponiam, & Sinas accommodati videntur præter cæteros. Ego vero non dubito, quin DEVS, quæ res, & suæ gloriæ, & animorum saluti plurimum conducit, eius efficiendæ facultatē tibi sit daturus, quò viros submittas his locis quam maxime appositos. Oro te etiam atque etiam, vt viros laboribus, atque periculis exercitos deligas, qui DEO adiuuante, de illiusmodi incommodis, & vexationibus victoriam referant. Nā quorum virtus in ærumnis, & infestationibus spectata non est, his nihil magnum recte committitur. Quæso te si videtur, age cum rege, vt postulet per literas à P. N. Ignatio expertos aliquot Patres in Iaponicam expeditionem, & virum excellenti virtute ac prudentia huius Collegij & Societatis in India Rectorem futurū. Societas enim his locis mirandū in modum dispersa ac dissipata est.

S 4 quippe

*Belga &
Germani
ad Iaponi-
am appt.*

*Societas to-
to fere oriē-
te sparsa.*

quippe quæ in Perfidem, in Cambaiam, Ma-
lauares, Oram Piscariam, Malacam, Molu-
cas, Mauricas, Iaponiasque infulas propaga-
tur. Quæ loca ab vrbe Goa absunt lōgissime.
Quāobrem Goanus ille Societatis Rector,
vt Patrum, Fratrumque in tam remotis dis-
iunctisque locis versantium commodis ser-
uiat, saluti prospiciat, incommodis medea-
tur, magno scilicet rerum vsu, & egregia vir-
tute polleat necesse est. Mihi quidem com-
modissimum videtur, hunc qui meam tibi
epistolam reddet, tuas & Regis litteras super
hoc ipso negotio, ad Patrem Ignatium per-
ferre cum meis: Siquidem ego quoq; ad eum
eadem de re scripsi. Eiusmodi homines sine
magno incommodo ex Societatis sedibus
eximi posse arbitror. Neque enim Patribus
à concionandi munere abhorrentibus ma-
gnopere indigēt. Nam quos hic in nostrum
numerum adscribimus, ad negotia tantum
& officia domestica vsui esse possunt. vix e-
nim quisquam est ita imbutus litteris, vt ad
sacerdotium aptus videatur. Hoc eò dico, vt
intelligas istinc quotannis submitteudos es-
se sacerdotes. O mi Simon frater carissime,
ecquid vides quantam tandem rem moliamur?
Si genti tam ingeniosæ, ac docili Euan-
gelij lumen Deus afferri voluerit, tu quoq;
ad Sinas explendæ animorum sitis gratia,
vtique venias censeo. Ego si illuc Deo duce
pene-

penetrauero, de gentis moribus, ac spe serē-
di Euangelij ad te perscribam. Tantum me
tenet desiderium tui, antequam moriar, re-
uisendi, vt semper mecum cogitem, quem-
admodum huius optati compos fieri queā,
& fiam fortassis si aditus patebit in Sinas. In-
terea te vehementer etiam atque etiam ro-
go, vt Patres, quales descripsi, proximo anno
ad nos mittas, vix enim credas, quam sint ne-
cessarij; sed credas experto velim. Patri Ga-
spari mandauit, vt de rebus, quæ hic gerun-
tur, animorumq; emolumento ad vos scri-
bat diligenter.

Et quoniam Malacam pluribus ad te scri-
bere cogito, hoc vnum adiiciam. Tuam à me
epistolam bene longam expectari de tua in
vrbem Romam profectioe, de rebus in san-
cto illo conuentu actis, atque decretis. Nihil
enim est, quod in hac vita scire magis expe-
tam, quando ego (quæ meorum peccatorū
pœna est) interesse non potui. Quod si tibi,
(quod valde vereor) per occupationes o-
mnia perscribere non licuerit; quæso te vt id
negotij des tuo cuipiam itineris comiti, ac
socio. Id vero mihi erit gratissimum. Illud
etiam abs te curari relin, vt Rector Collegij
Conimbricēsis nominatim me de omnium
Patrum, fratrumque quibus præest, virtuti-
bus, litteris, propensionibus, per litteras fa-
ciat certiorē. Et quoniam vereor, vt è sum-

mis occupationibus tatum otij eripere possit, quantum ea res postulat; oro ut id ipsum ab alio quoquam domesticarum rerum satis perito fieri iubeat, ne ego fratrum meorum incensa patiendi pro Christo studia penitus ignorem. Meminisse enim aliqua ratione eos oportet mei, qui ipsorum memor superiore anno peragravi Japoniam. Nunc vero Sinas petam, ut eis viam ad illarum gentium conversionem muniam, quo videlicet latissimo illo campo patefacto, sit ubi egregia eorundem pietas, & diuini amoris stimulis incitata virtus excurrat. Deus nos in beatorum cœtu, & (si ex eius usu futurum est) in hac quoque vita coniunctos & consociatos velit. Dat. Idibus Aprilis M. D. LII. Goæ.

Fratrem cui hanc epistolam ad te dedi, quæso te Romam mitte quamprimum, ut insequenti anno cum multis Patribus ad nos reuertatur. Nam si Christianæ religioni aditus aperietur in Sinas, & vita mihi suppeditabit; post triennium, aut quadriennium in Indiam redire cogito: ut patribus aliquot, fratribusque assumptis sociis tam gloriosi laboris, in illa me referam loca; ut apud Iapones aut Sinas ætatem exigam, ac morte defungar.

P. Cy-

P. Cypriano Meliaporam S. Thomæ. Epist. X.

ACCEPI te istic negotij aliquid habere, & aliis faceffere. Oro te per Deum, & Societatis nostræ Parentem Ignatium, qui tibi sane notus est, vt demissum te, humilem, ac patientem omnibus præbeas. Atq; illud mihi affirmâti credas velim; quod Christiana humilitas, ac modestia nō impetret, haudquaquam per elationem animi, atque iracundiam extorqueri posse; in India præsertim, vbi lenitas nihil non efficit, acerbitas plane nihil. Equidem vel minimum nostri laboris fructum cum approbatione hominum, maximo cum offensione eorundem anteferêdum puto. Sed nimirum in eo interdum hallucinamur, quod obseruâtiam à populo atq; obedientiam expetimus, hoc vno nomine, quod simus è Societate IESV. Neque enim admodum laboramus de virtutibus Sociorum propriis, ob quas scilicet Deus Societati tantum apud populos autoritatis dedit. At nos eius autoritate, & existimatione vti malumus, quam humilitate, moderatione, cæterisque virtutibus, quibus illa partam tuetur dignitatem. Nonnunquã etiam (q̄ deterius est) delicta delictis cumulamus, dū conamur nos omni ope purgare. Quod si culpam in alios transferre non liceat, non dubitamus in ipsam conferre naturam. Etenim insitum naturæ nostræ vitium

*Excusatio
peccatis peccata
neciosa.*

vitium esse dicimus, quod sæpe est incuriæ, ac negligentie. ita DEI, ac nostri obliuionem naturæ conditione, tanquam velo quodam obtendimus. Sed *Deus non irridetur*, aut fallitur. Noli per DEVM immortalem, cum Magistratibus, quamuis multis, ac magnis laceratus iniuriis, suscipere simultatem. Sic enim habeto, eiusmodi diffidiis multos ac magnos animorum fructus interire, quos erat latura concordia. Ego Sinas repeto. Deus tecum maneat, me comitetur, ac demũ nos transferat in domicilium beatorum. Idib. Apr. M. D. LII. Goæ.

Iacobo Pereria. Epist. XI.

*Humilitas
omnis.*

QVONIAM meorum delictorum magnitudine factum est, vt nobis ambo-
bus Deus ad Sinicam expeditionem vti no-
luerit; omnis culpa conferenda est in mea
peccata: quæ quidem tanta, ac tam grauia
fuerunt, vt non mihi solum obfuerint, sed
etiam tibi, itemque tuis negotiis, ac pecu-
niis, quas in legationis apparatus contuli-
sti. Veruntamen Deus conscius est meæ erga
se, teque voluntatis, quæ nisi rectissima fuis-
set, nunc ytique acerbiolem animo caperem
dolorem. Ego iam nauim conscendam. ibi
profectionis tempus expectabo; vt scilicet
oculos fugiam tuorum, qui ad me flentes
identidem adeunt: seque impedita legatio-
ne, per-

ne, perditos miserabiliter queruntur. Deus ignoscat ei, qui tot, tantorumque malorum causam sustinet. Vnum oro, ne me conuenias, tuaque calamitate, ac dolore mœrorem augeas meum. Quanquam cōfido id ipsum incommodum tibi emolumento futurum. Neque enim dubito, quin Rex (vti ab eo per litteras petij) debita præmia sit persoluturus egregiæ tuæ erga Christi religionem voluntati. Præfectum quoniam nostrum iter tant appositum ad rei Christianæ amplificationē impedire non dubitauit, valere iussi. Deus homini ignoscat. Equidem eius vicem doleo: longe enim grauiores pœnas daturus est, quam ipse vnquam putarit. Dominus noster tuę salutis custos, idemque mei huius conatus & dux sit, & comes. Amen. Ex ædibus nostris Malacensibus tuam nauim conscensurus. VII. Kal. Iulias M. D. LII.

Eidem. Epist. XII.

MAGNUM tui desiderium, quod ex assidua tui memoria capio, incredibilem mihi solitudinē parit, quod te in terra pene pestilenti reliquerim. Hic in tua nauim perbenigne tuo beneficio tractor: mihi que ac meis comitibus res necessariæ suppeditantur. Et si comites quidem mei ita ægri sunt, vt quotidie morbus ingrauescat, non sine maxima mea molestia. Deo vbiq; gratia, in celo, &

*Rebus ad-
mersis Deus
meritisime
complecten-
dus.*

lo, & in terra. Cura, queso te, etiam atque etiam, ut valeas, & ratione, atque prudentia paulatim acceptis vulneribus medearis. Illud abs te vehementer peto, ut nunc quam ardentissime complectaris Deum, qui tam difficili tempore, calamitatem subleuet, ac solatur tuam. Id adeo consequere, si crebrius Confessionis, & Eucharistiæ frequentabis mysteria, teque ad diuinam voluntatem penitus conformabis. Patres Malacensis Collegij sæpius adeas censeo, atque ab his consolationis petas medicinam. Equidem Dei benignitate spero futurum, ut ex istoc probro, ac detrimento magnum propediem decus, atque emolumentum existat. Accepi certos homines fuisse, qui cum nostri itineris impedimēta remouere possent, sui compendij causa noluerint. Sed vehementer errāt, qui deserto fonte bonorum omnium Deo, commoda, atque utilitates ab hominibus petunt. Verum illud præclarum est vlciscendorum inimicorum genus, ut eis, & cœleste numen placare, & benigne facere studeamus. Nimirum Deus ipse vicem nostram vlciscetur, pœnasque ab eis repetet omnium opinione maiores. Quod utinā secus eueniat. Si ut spero, DEO approbante, penetrauero in Sinas; Lusitanos captiuos cōmonefaciam, quantum tibi debeant pro sumptu, quem ipsorum causa feceris, ac facturus esses,

*Præclarum
vlcisionis ge-
nus.*

esses, nisi hominum improbitas obstitif-
 set: atque etiam spem miseris illis faciam
 libertatis, quam eos proximo anno (si
 DEVS fauerit) tuo beneficio recupe-
 raturos esse confido. Sane velim de te, de-
 que tuis rebus me facias certiozem. Vbi-
 cunque enim terrarum fuero, pergratum
 mihi, perque iacundum erit, tecum per
 litteras colloqui. Quod si DEO aliter vi-
 sum erit, aditusque nobis omnes in Sinas
 clausos videro; fortasse Malacam primo
 quoque tempore transmittam, atque in-
 de in Indiam. DEVS tecum sit, tantum-
 que tibi, quantum mihi ipse expeto, in
 hac vita solatij, in altera illa felicitatis im-
 pertiat. Ex freto Sincapurano XI. Kal.
 August. M. D. LII.

*P. Gaspari Reçtori Collegij Goani.
 Epist. XIII.*

VIX credas, quam fuerim exagitatus
 Malacæ; nec vero tibi ego scribere
 queam: Franciscum Perem ad te iussi per-
 scribere. Quicquid ille scripserit, quam-
 uis incredibile videatur, credas licet. Ego
 in Sinarum insulas, quæ Cantoni vrbi adia-
 cent pergo, ab humano præsidio nudus; se-
 ptus tamen, vt spero, diuino. In spem venio
 fore, vt Ethnici homines incontinentem
 Sina-

Sinarum mihi viam aperiant, quoniam quidam Christiani illud iter intercluserunt, nullo Ecclesiasticæ notæ, & cœlestis iræ metu, quam tamen miseri incurrerunt. Quare curabis diligenter, vt Episcopus ad Malacensem Vicarium excommunicationis formulam mittat, qua formula Præfecto Malacensi, itemque aliis, qui tam vtile rei Christianæ consiliū fregerunt, publice, ac nominatim sacris interdictum esse denūtietur. Velim autē in ea formula illud poni, me à Paulo III. Pontifice Maximo legatum Apostolicum missum in Indiam cum diplomatis iis, quæ ipse agnouerit Episcopus. Id ego eò facio, ne quis posthac Christianæ religionis propagationi, piorumque hominum conatibus aduersetur. Equidem à nullo Præposito Ecclesiastico postulem, vt quemquam cōmunionem fidelium excludat, idem tamen omniratione contendam, vt qui sanctorum Pontificum decretis ac diplomatis iam exclusi sunt, agnoscantur ab aliis. Neque vllō modo patiar in tanto eorum vulnere conuiui, vt scilicet resipiscentes aliquando quærāt vulnere medicinam; & simul ne quemquam in posterū è Societate religionis causa in Molucum, Sinas, Iaponiam, aut aliò proficiscentem remorari audeant.

Ex quatuor Sociis, quos mecū duxi, tres in Iaponiam ire iussi, Balthasarem Gagum,
Duartem

Duartem Syluam, & Ioannem Alcaceuam. Valida naui, & cōmoda adhuc quidem tempestate sunt vfi.

Faxit Deus, vt Amangucium salui perueniant, vbi Cosmus est Turrianus, cum Ioanne Ferdinādo. Ego apud me Socium vnum, & Antonium Sinam retinui. Ambo grauiter ægrotant, cum magna vel ipsorum molestia, vel mea. Deo gratia. Tu tamen proximo anno alium in Iaponiam Socium mittere memento, quem & Sacerdotem esse oportebit, & literatum. Etenim in Iaponiam, & Sinas viri deligendi sunt docti, & eruditi. Quod si Sacerdotis non erit copia, certe vnum aliquem mittes ingeniosum, & ad Iaponicam linguam addiscendam idoneum: & simul Iaponiensibus Sociis pecuniæ aliquid elemosynæ nomine siue ab Regis arario, siue ab Sodalitate Misericordiæ, siue ab aliis piis hominibus curabis, vt miserorum illorum inopiam, atque egestatem aliqua ratione subleuemus. Ioannem Beiram in Molucum remittes quamprimum (magnopere enim eius præsentia opus est) vna cum vno aliquo Sacerdote, si fieri poterit, non tam à doctrina quam à virtute satis instructo. Nam in Moluco vitæ probitas magis requiritur, quam rerum scientia. Proinde Patres, qui eo submittentur, spectatos esse par est, ac probatos. Iterum tibi mā-

T do,

do, vt sedulo, quæ apud te reliqui præcepta conferues: primum quidem ea, quæ ad animi tui salutem, ac perfectionem, deinde vero quæ ad Societatis administrationem pertinent. Si forte (quod DEVS auertat) in Sinarum continentem penetrare nequiuero; Goam intra mensem Ianuarii anni insequentis, si vita suppetet, reuertar. Tu velim interea ad me omnibus de rebus tum Indicis, tum Lusitanis, itemque de Episcopo, de Franciscanis, & Dominicanis perscribas, quibus meis verbis salutem plurimam nuntiabis, orans, vt sanctis suis sacrificiis, ac precibus me communi Domino commendare non desinant. Idem externos nostri ordinis studiosos rogabis. Quippe nos, qui apud Sinas, aut Iaponas versamur, maiore quodam præsidio egemus DEI. Qui nos pro sua benignitate ad cœlestem patriam perducatur, vbi tranquilliore profecto vita, quam in hoc exilio, perfruemur. Amen. Ex freto Sincapurano XIII. Cal. Aug. M. D. LII.

Eidem. Epist. XIV.

SCRIPSI ad te, quid adhuc mihi accidisset, Malaca, an ex freto Sincapurano? Inde nos ad Sancianum Sinarum insulam à Cātone millia passuum circiter CXX. Deus
per-

perduxit incolumes. Hic Sinam mercatorem in dies exspecto, quo cum, propter atroces pœnas propositas iis, qui aduenam sine fide publica introduxerint, Pardais ducentis transegi, vt me in Cantonem trahat. Faxit DEVS, vt res succedat ex sententia. comperi certos homines ab Sinarum Rege quaquaersus in aliena regna dimissos, qui eorum disciplinas, instituta, legesque cognoscant. Proinde spes est fore (id quod ipsi mihi Sinæ confirmant) vt Rex Christianam religionem haudquaquam aspernetur ac respuat. Si DEVS vitam mihi suppeditauerit, & aliquid per nos gesserit, faciam vt scias. In præsentia tibi mando, vt tute tibi curæ sis: sin minus, quam tui spem habeam, non video. Memento quæ apud te reliqui præcepta lectitare, atque obseruare sedulo, maxime vero illa, quæ ad submissionem animi pertinent, in quibus iuebam te exerceri quotidie. Vide etiam, atque etiam, ne circumspiciens ea, quæ DEVS per te ac Socios vniuersos effecit, obliuiscaris tui. Mihi vero pro mea erga vos omnes caritate, pergratum esset, vos vna cum animis vestris considerare, quam multa Deus vestro vitio facere omittat: atque hæc malim vos intueri, quam quantas res per vos DEVS efficiat. Nam prior cogitatio pudorem, ac demissionem animi afferet vo-

bis vestræ imbecillitatis, miseræque admonitis; posterior autem facile in elationis, & arrogantia discrimen adducet, nixos alienis bonis, præclarisque facinoribus, hoc est diuinis. Circumspice quæso quam multis hæc peruersa cogitatio periculum crearit: quam exitialis hæc Societati pestis, si semel in ea serpere cœperit, sit futura.

*Pauci &
delecti ad
Societatem
asciscendi.*

Denuo tibi mando, vt paucos in Societatem ad legas, eosque vel ad studia litterarum, vel ad officia domestica idoneos. Narro tibi. seruos, vere, inquam, seruos ad eiusmodi officia domestica emas citius, quam parum idoneos Socios asciscas, censeo. Si qui eorum, quos ego dimisi, Goæ versantur, caue eos vlllo modo recipias, neque enim sunt ad nostrum institutum accommodati. Quod si quis superiorem vitam plane emendauerit, idque publicis pœnis sponte susceptis, ac diuturnis planum fecerit; hunc, vbi satisfecisse tibi visus erit; tum demum in Lusitaniam ad Societatis moderatorem cum litteris commendatitiis mittas licebit. Nam istos Indiæ vsui non esse perspectum habeo. Atque etiam si quis è Societate siue Sacerdos, siue alius quispiam grauius aliquid admiserit cum offensione aliorum; eum statim missum facito, neque cuiusquam deprecatione adductus recipito. Nisi forte peccati cognitio, dolor, ac
pœna

pœna voluntaria eiusmodi fuerit, vt ipsa per se calamitatem ab illo deprecetur. Sin minus nullo modo recipies, ne ipso quidem Prorege, cunctaque India deprecante. Iterum tibi reuoco in memoriam, vt in Molucum, & Iaponiam non nisi spectatos, magnaque virtute atque vsu Socios mittas; tales enim cultores agri illi desiderant. Dominicanos, ac Franciscanos Patres meis verbis salutabis, atque obtestaberis, vt in sanctis suis precibus ac sacrificiis DEVM pro me orare non desistant. DEVS nos perpetuo tegat, & aliquando in beatitudinis suæ societatem vocet in cœlum. Ex Sanciano Sinarum Insula. VIII. Kalendas Nouembris. M. D. LII.

Francisco Peræ. Epist. XV.

SANCIANI portum à Cantone millia passuum circiter centum viginti, DEO fauente tenuimus. Simul atque è naui descendimus, ædiculam struendam curauim, vbi quotidie, quoad in morbum incidirem diuinam feci. Laborauim febri dies omnino XV. iam DEI beneficio conuallui. Nec vaco à piis negotiis, veluti à Confessionibus audiendis, discordiis tollendis, cæterisque officiis generis eiusdem. Huc

Sinæ mercatores multi Cantonienſes commercij cauſa com-
meant: egerunt cum eis diligenter, ac ſæpe Luſitani, vt eorum aliquis me Cantonem traiceret. Omnes tamen præciſe negarunt, quod magnum vitæ, ac fortunarum ſuarum discrimen ſe adituros dicerent, ſi forte id vrbiſ Præfectus aliquando reſciſſet. Quocirca vt noſ in ſuas naues conſcendere paterentur, nullo modo adduci potuerunt. Veruntamen inuentus eſt, non ſine DEI conſilio (vt arbitror) mercator Cantonienſis ſane honeſtus, quocum aureis ducentis decidi. Is pollicetur tranſmiſſurum noſ parua nauicula, vbi præter liberos ſuos & ſeruos vernaculos paucos, nemo ſit: vt ſi forte vrbiſ Præfectus rem odoretur, nautarum indicio reſcire non poſſit, quis me Cantonem aduexerit. Idem recepit, ſe triduum aut quatrimum domi ſuæ noſ cum noſtris libellis, ac ſarcinulis aſſeruaturum; tum ſummo mane ad vrbiſ portam, viamque deducturum, quæ rectâ ad Prætorium ferat. Mox ego Præfectum conueniam ſcilicet, eique demonſtrabo, me eo conſilio veniſſe, vt Sinarum Regi diuinam, cœleſtemque legem expone-rem; tum à Goano Epifcopo ad Regem proferam litteras.

Magnitudo

Non ſum neſcius duo in hoc negotio in-
eſſe

esse pericula. Alterum ne Sina ille mercator accepta pecunia, in deserta aliqua infu-^{animi in}la nos destituat, aut in mare deturbet, rei ^{periculis.} occultandæ gratia. Alterum si Cantonem deuecti erimus, ne Præfectus vrbis omnia in nos exempla, & cruciatus edat; aut certe in perpetuam redigat seruitutem. Quippe cum peregrinis in Sinarum regnum sine fide publica intrare capitale sit. Verum alia præterea pericula impendent, occultiora longeque maiora, quæ percensere longum esset; pauca tamen è multis exponam. Primum igitur periculum est, diuinæ prouidentię, ac benignitati diffidere, cū præsertim Deo autore, eiusq; vnus causa huc cõtenderim, eo consilio, vt huic genti prædicarem sanctissimam illius legem, atque vnicum filium IESVM CHRISTVM nostræ salutis autorem. Itaque cum ipse pro sua benignitate hanc nobis mentem iniecerit, nunc de eius ope, ac præsidio propter pericula, quæ se offerunt, dubitare, maius vtique ac certius periculum esset, quam quicquid nobis periculi eius hostes possunt intendere. Etenim neque Diaboli, neque eorum satellites atque administri quicquam nocere nobis queunt, nisi permissu præpotentis DEI. Qui si nobis præsidio sit, quam facile omnia pericula propulsabit? Huc accedit, quod CHRISTO Domino

parebimus admonenti. *Qui amat animam suam in hoc mundo, perdet eam, qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Quod congruit cum illa eiusdem voce. Qui ponit manum suam ad aratrum, & respicit retro, non est aptus regno Dei.* Quare cum nos hæc animorum pericula periculis corporum maiora ac certiora esse videamus; optimum ducimus, mortalis vitæ pericula subire, ne in æternæ salutis discrimen incurramus. Quid multa? fixum omnino, & statutum est nobis, in Sinas peruadere. Secundet modo DEVS iter ad suæ religionis amplificacionem; quo minus Diaboli, eorumque administri omnes manibus, pedibusque contentur omnia, non recuso. *Si enim Deus pro nobis, quis contra nos?*

Spero, me nauibus, quæ nouissimè hinc soluent in Indiam, litteras ad vos de meo in urbem Cantonem introitu daturum. Comites mei perpetuis morbis conflictantur. Ad hæc, Sinam quem interpretem adduxeram, patrij sermonis iam oblitum esse comperi. Sed nactus sum alium interpretem non modo linguæ, sed domesticarum etiam litterarum peritum, qui se mihi sua sponte comitem itineris obtulit. Deus illi & in hac vita, & post mortem pro me referat gratiã. Ora quæso te Deum, ut hominem in suscepto consilio, propositoque confirmet. Sinę omnes honesti,
qui-

quicumque nos norunt nostra consuetudine admodum delectantur, nosque in Sinarum fines penetrare percipiunt. In animum enim induxerunt suum, iis, quos circumgestare nos vident libris legem aliquam sua meliorem contineri. Et quanquam id eò fortasse accidit, quod cupidi sunt rerum nouarum, tamen peroptant nos in Sinarum fines intrare. Attamen ipsi nos in Sinas deuehere, propter eam, quam dixi, causam, omnino recusant. Mercatorem illum, quicum transegi, indies expecto. Utinam is expectationem non frustretur meam. Quod si accidat, incertum est, quid acturus sim, vtrum in Indiam reuersurus, an ad Sionis regnum traiecturus, vt comitem me addam legato, quem Rex Sionis ad Sinarum Regem breui missurus dicitur. CHRISTVS Dominus noster auxilio nos & consilio iuet, vt in cœlestis gloriæ societatem aliquando veniamus. Ex Insula Sanciano. XI. Kalendas Nouemb. M. D. LIII.

Iacobo Pereria. Epist. XVI.

SCRIPSI ad te ex freto Sincapurano, quid mihi hactenus accidisset. Nunc quod ad te scribam nihil habeo, nisi quam liberaliter sim toto hoc itinere à tuis, vel

T 5 procu-

procuratoribus, vel familiaribus tractatus. Equidem tibi propterea gratiam habeo vel maximam; satis enim apparet perspectam esse eis egregiam tuam erga me voluntatem. DEVS tibi gratiam cumulate pro me referat, quando ipse non possum. Ego vero dum viuam, DEO supplicare non desinam, vt tibi commodam valetudinem, suamque gratiam in hac vita, post mortem sempiternam gloriam & felicitatem imperat. Et quoniam ne his quidem officiis magnitudini tuorum erga me meritorum respondere me posse intelligo; à Socijs omnibus qui versantur in India idem vt faciant vehementer peto. Quod si mihi, & Evangelio aditus in Sinas patebit, profecto id tibi potissimum tribuetur secundum DEVM: ita apud homines, & apud DEVM ingentem eius rei, & gratiam & gloriam feres. Atque adeo quicumque siue è Sinis ad CHRISTI fidem se transferent, siue è Societate nostra apud Sinas versabuntur perpetuo DEVM pro te orare debebunt.

Iam cognosse te arbitror, de traiectu in Sinas iam transegisse me cum Cantonensi mercatore; is Emmanueli Clau, qui has tibi literas reddet, bene notus est, propterea, quod seruitute exemptus apud eum dies aliquot est diuersatus. Pacus sum magnum
piperis

piperis numerum, quod est Pardais CC. vt
 me Cantonem traiciat. Hunc ego expecto
 indies. Vtinam ea res (vti ego exopto) DEO
 gloriæ sit & honori. Si quid in eo inerit me-
 riti, vel hominum, vel DEI ipsius iudicio,
 totum id erit tuum: Siquidem tuis copiis
 geruntur omnia. Sin autem (quod DEVS a-
 uertat) me spes fefellerit; Malacam DEO ap-
 probante, hoc ipso anno reuertar, si te pro-
 ximo anno legatum in Sinas venturum esse
 certo sciam. Sed quoniã id plane ambigitur,
 deliberatum est mihi in Sionis regnũ trans-
 mittere, vt cum legato proficiscar, qui ab
 Rege Sionis ad Sinarum Regem mittitur.
 Itaq; te etiam atq; etiam rogo, quicquid cõ-
 stitueris ad me in Sionem scribere ne graue-
 ris, vt si venias in Comaio, aut alio quopiam
 Cantonis portu tibi præsto sim. Faxit DEVS,
 vt te in Sinarum Regis aula nos aliquando
 videamus. Me quidem (vt opinio mea fert)
 si in Sinas penetraro, aut seruum in Canto-
 nis carcere, aut certe in Pachini regia, vbi
 Rex perpetuum domicilium habere dici-
 tur, vinctum offendes. DEVS nos pro sua
 immensa benignitate, in Sinarum regno: sin-
 minus, certe in cœlesti iungat, & copulet.

Amen. Pridie Idus Nouembris. M.

D. L. II. Ex portu San-
cianensi.

P. Gassari

*P. Gaspari Reſtori Goani Collegij.**Epist. XVII.*

SCRIPSI ad Franciscum Perem, vt Malaca discederet quamprimum & cum omnibus Sociis in Indiam se reciperet. Etenim nunc quidem tanto bono videtur indigna ciuitas illa, quæ causa fuerit tanti mali; quippe cum nostrum iter in Sinas, diuinæq; gloriæ amplificationem per summam iniuriam impediuerit. Iterum tibi mando, vt recentissimum illud meum mandatum summo studio diligentiaque conficias, hoc est, vt transigas cum Episcopo, vt Malacæ excommunicationes rite pronuntiandas curet, in quas inciderunt ij, qui nostro itinere obstiterunt. Siquidem legati Apostolici nomine Sinas petebam. Id adeo mihi curæ est duabus de causis, primum vt Malacensis Præfectus intelligat, quam graue in se admiserit scelus, & quam grauem pœnam incurrerit; ne posthacis sit in alios, qui in me fuit. Deinde vt nostri ordinis homines, qui deinceps rei Christianæ causa Malacam, Molucum, Iaponiam, Sinas petent, retinere audeat nemo. Et quoniam plerosque homines hodie magis hominum pudet, quam DEI; quicunque eiusmodi sunt, tantæ notæ atque ignominie metu à tam projecta audacia

dacia absterreantur. Illud etiam te oro, ut cætera, quæ tibi reliqui præcepta serues diligenter; maxime vero, ut paucos in Societatem eosque idoneos adsciskas, adscitos autem diu multumque spectes, ac probes, eorumque virtutis periculum facias, & sæpe, & accurate. Vereor enim, ne multi, & iam admissi sint, & quotidie admittantur in Societatem, quos dimitti, excludique, præstaret. Quare istiusmodi hominibus talem te præstes velim, qualem ego, & Goæ multis, & hic comiti meo me præstiti, quem cum minime aptum esse perspexissem Societati, exemi, atque dimisi. Hoc tu quoque institutum sedulo & cōstanter tenebis, sic prorsus, ut nullus te casus ab incepto deterreat, ut si relinquaris ipse solus.

Quam iniquo animo ferat Diabolus Societatem in regnum Sinarum inuadere, nullis verbis exequi possim. Id ego tibi liquido affirmare queo (neque enim nullus relinquitur dubitationi locus) humani generis hostem nullo modo ferre posse, aditum nobis in hoc regnum patere. Nam incredibile est, quibus ille, quam multis modis, & pugnarit, & pugnet, nostros ut conatus auertat. Veruntamen magnam in spem ingredior fore, ut CHRISTVS Dominus noster Satanæ insidias eludat omnes. Ac sane magno

302 FRANC. XAV. EPI. LI. IV.

magno illi honori & gloria, per homuncio-
nē ingentes Diaboli illos spiritus comprimi,
intolerandamque superbiam frangi. DEVS
id nobis pro sua infinita bonitate largiatur,
idemque & tecum maneat, & me comite-
tur: atque omnes pariter perducatur in
cælum. Idibus Nouemb. M. D.

LII. ex portu Sancia-
nensi.

F I N I S.

Collegij Societ. Jesu Paderb

